

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ : ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (πτυχίο)

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΤΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΣΙΜΙΧΑ ΜΑΡΙΝΑ

A.M.: 1340200300185

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

II. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΓΙΑ

ΤΟΥΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΥΣ.

III. ΟΥΔΕΜΙΑ ΠΟΙΝΗ, ΟΥΔΕΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ΔΙΧΩΣ ΝΟΜΟ

IV. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

2. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΛΕΓΕΙΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΓΕΣΘΑΙ

3. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΝΟΜΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ
ΑΚΡΟΑΣΗΣ.

4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ.

5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.

6. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ.

7. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

8. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ.

9. ΑΡΧΗ ΝΟΜΙΜΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ.

10. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ.

V. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ Ή
ΑΝΑΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

1. ΦΥΣΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.
2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ.
3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ-ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ-ΓΑΜΟΣ.
4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.
5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ.
6. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ.

VI. Η ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΚΤΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

VIII. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

IX. SUMMARY

X. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

XI. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΔΑΑ : Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕΔΑ : Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΕΣΔΑ : Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΜΚΟ : Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ΠΚ : Ποινικός Κώδικας

Σ : Σύνταγμα

ΣΤΕ : Συμβούλιο της Επικρατείας

ΣΚ : Σωφρονιστικός Κώδικας

I. . ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου θεμελιώδη πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία αποτελούν τις κατά την αντίληψη του συντακτικού νομοθέτη, βασικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας και των οποίων το αμυντικό περιεχόμενο στρέφεται κατά της κρατικής και κάθε άλλης εξουσίας, το προστατευτικό περιεχόμενο στρέφεται μόνο προς το κράτος, αξιώνοντας την παροχή βοήθειας για την απόκρουση κάθε απειλής, το δε εξασφαλιστικό, εφόσον αναγνωρίζεται, στρέφεται επίσης προς το κράτος αξιώνοντας την παροχή των απαραίτητων μέσων για την άσκηση του δικαιώματος¹.

Στη σύγχρονη έννομη τάξη η διασφάλιση των συνταγματικών δικαιωμάτων δεν είναι απλά ιδιωτική υπόθεση, αλλά τελεί υπό την κρατική εγγύηση. Σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή, όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη άσκηση τους (α 25 § 1Σ).

Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατούμενων. Οι κρατούμενοι βρίσκονται σε μία αναγκαστική ειδική κυριαρχική σχέση με το κράτος. Κατά συνέπεια, οι κρατούμενοι έχουν αυξημένες υποχρεώσεις απέναντι στο κράτος και τα δικαιώματά τους είναι περιορισμένα. Η σχέση αυτή βασίζεται στο Σύνταγμα και το νόμο και θεμελιώνεται σε μονομερή κρατική πράξη (δικαστική απόφαση)².

Το Σύνταγμα δεν αναφέρεται πάντα συγκεκριμένα στα δικαιώματα των κρατούμενων. Παρ'όλα αυτά ο γενικός κανόνας είναι ότι τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται για όλους τους πολίτες, ισχύουν και για την ειδική περίπτωση των κρατούμενων. Φυσικά, η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών υπόκειται σε περιορισμούς, που πηγάζουν απ'τη φύση της ποινής στέρησης της ελευθερίας.

¹ Μητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Παραδόσεις Συνταγή. Δικαίου, Τόμος 3, Θ' Έκδοση Αθήνα 2001.

² Π.Δ. Αμπατζόγλου «Συνταγματικό Δίκαιο Ατομικά Δικαιώματα Α'», σε. 164-165.

Όπως ισχύει σε όλες τις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις, ο περιορισμός των δικαιωμάτων πρέπει να προβλέπεται από νόμο, να είναι σύμφωνος με το Σύνταγμα, να δικαιολογείται από δημόσιο συμφέρον και να τελεί σε εύλογη σχέση αναγκαιότητας προς την ειδική κυριαρχική σχέση που να προκύπτει απ'την απαιτούμενη ειδική αιτιολογία³. Τέλος ο περιορισμός δεν πρέπει να αφορά ατομικά δικαιώματα μη δεκτικά περιορισμού⁴.

Στην εργασία μας θα αναλύσουμε τα δικαιώματα των κρατουμένων που κατοχυρώνονται στο Σύνταγμα και δεν υπόκεινται σε περιορισμούς κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής, καθώς και τα δικαιώματα που περιορίζονται.

II. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΚΥΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΟΥΣ.

Στις φυλακές δε δοκιμάζονται μόνο οι κρατούμενοι αλλά και το ίδιο το κράτος δικαίου. Η σχέση φυλακισμένου-κράτους αποτελεί ειδική κυριαρχική σχέση μεγάλης έντασης. Οι υποκείμενοι στη σχέση αυτή είναι φορείς αυξημένων υποχρεώσεων⁵.

Αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι η θεωρία των ειδικών κυριαρχικών σχέσεων δεν εφαρμόζεται σωστά στην περίπτωση των φυλακισμένων⁶. Και αυτό γιατί η έκτιση κάποιας ποινής σε φυλακές και ο εγκλεισμός σε αυτές δε συνεπάγεται νομικά ειδική σχέση εξουσίασης, αλλά σημαίνει ότι οι φυλακισμένοι είναι απλώς χρήστες της δημόσιας υπηρεσίας των φυλακών. Δεν μπορούν, λοιπόν, κατά την άποψη αυτή να αναγνωριστούν περιορισμοί που απορρέουν απ'την ειδική κυριαρχική σχέση φυλακισμένου-κράτους, γιατί ο θεσμός της ποινής δε διαθέτει την ενισχυμένη εκείνη δύναμη που θα ήταν αναγκαία για να υποστηριχτεί ότι είναι ικανή ως θεσμός να υπαγορεύσει περιορισμούς συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων.

³ Π.Δ.Δαγτόγλου, Σύνταγματικό Δίκαιο και Ατομικά Δικαιώματα Α΄» σε 167.

⁴ Ο Κίτσου «Ειδικές Κυριαρχικές Σχέσεις»

⁵ Μητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π., σε 923.

⁶ Μανιτάρια Αντώνης, «Τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία τους, Ποινικά Χρονικά (1989), σε 168-169.

III. . ΟΥΔΕΜΙΑ ΠΟΙΝΗ, ΟΥΔΕΝ ΕΓΚΛΗΜΑ ΔΙΧΩΣ ΝΟΜΟ

Το άρθρο 7 § 1 είδα Σ καθιερώνει την αρχή «Null crime null poem sine loge» που σημαίνει ότι έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της. Ουσιαστικά στο χωρίο αυτό θεσπίζεται ότι : α) έγκλημα χωρίς προηγούμενο νόμο δεν υπάρχει και β) ποινή δεν επιβάλλεται δίχως προηγούμενο νόμο⁷. Επομένως για να έχω έγκλημα τόσο με την έννοια του Ποινικού Δικαίου – δηλαδή της κολάσιμης πράξης – όσο και του Συνταγματικού Δικαίου – δηλαδή της κάθε απαγορευμένης και τιμωρουμένης πράξης – χρειάζεται να θεσπιστεί ήδη η ποινή. Στη συνέχεια του α.7 § 1 εδώ Σ λέει «ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλέπεται κατά την τέλεση της πράξης. Ξεκάθαρα λοιπόν ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει ρητά το ζήτημα της μη αναδρομικότητας των δυσμενέστερων νόμων και συγχρόνως a contraries επιβάλλει την αναδρομικότητα του επιεικέστερου νόμου. Αυτή δε η πρόβλεψη του νομοθέτη έχει εφαρμογή στα πειθαρχικά αδικήματα που μπορεί να διαπράξει ο κρατούμενος. Έτσι εάν τελέσει πράξη ή παράλειψη με πρόθεση ή βαρεία αμέλεια και διακυβεύει την υγεία, τάξη και ασφάλεια στο σωφρονιστικό κατάστημα ή αντιστρατεύεται το σκοπό της σωφρονιστικής μεταχείρισης⁸, τότε θα του επιβληθεί ποινή. Αυτή λοιπόν η ποινή θα πρέπει ήδη να έχει οριστεί πριν του επιβληθεί, αλλιώς κάθε τιμωρήσει του κρατουμένου θα'ναι αντισυνταγματική.

IV. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

1. . ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

⁷ Μητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο. σε 301.

⁸ Δασκαλάκης Ηλίας, Μεταχείριση Εγκληματία, Εκ. Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985, σελ.61.

Η ανθρώπινη αξία αποτελεί την πηγή, το μητρικό δικαίωμα των ανθρώπινων δικαιωμάτων⁹. Η αρχή του απαραβίαστου της ανθρώπινης αξίας αποτελεί την καταστατική αρχή της έννομης τάξης.

Το γενικότατο και θεμελιακό σε σχέση με τα υπόλοιπα δικαιώματα των φυλακισμένων είναι η αξίωσή τους για σεβασμό της αξιοπρέπειάς τους. Αξίωση που συμπυκνώνεται στο αίτημα του μη υποβιβασμού τους σε αντικείμενο και μη μεταχείρισής τους ως μέσα για την επίτευξη οποιουδήποτε ποινικού ή σωφρονιστικού σκοπού. Κατά κανόνα η κατοχύρωση ανθρώπινης αξιοπρέπειας κατοχυρώνεται με ειδικότερες διατάξεις. Επίσης, επίκληση ανάγκης σεβασμού γίνεται και σε άλλα σημεία του ΣΟΚ. Ασφαλώς όμως, δε λείπουν περιπτώσεις που ο φυλακισμένος θα χρειαστεί να αναφερθεί άμεσα στη συνταγματική κατοχύρωση της αρχής.

Με τη φυλάκιση ο κρατούμενος δε στερείται των αστικών του δικαιωμάτων. Συνεχίζει να έχει οικογενειακές και συμβατικές υποχρεώσεις, τις οποίες και έχει την υποχρέωση να τηρεί. Μπορεί να μεταχειρίζεται την ατομική του περιουσία είτε μόνος του, είτε με αντιπρόσωπο. Σχηματίζεται ατομικός του λογαριασμός με την είσοδό του στο κατάστημα, απατά εμπάσματα συγγενών του και απ'την αμοιβή της εργασίας του. Το ποσό αυτό του αποδίδεται μετά την απόλυσή του. Ωστόσο, προβλέπονται περιπτώσεις που μπορεί να λάβει κάποιο ποσό, με απόφαση της Διεύθυνσης της φυλακής, σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

2. ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΛΕΓΕΙΝ ΚΑΙ ΕΚΛΕΓΕΣΘΑΙ

Στο α 51Σ κατοχυρώνεται το δικαίωμα του εκλέγειν, ενώ στην § 3 του ίδιου άρθρου ορίζονται περιοριστικά οι λόγοι της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος. Στο α. 55 κατοχυρώνεται το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, όπου και ορίζονται οι προϋποθέσεις εκλογιμότητας.

Απ' το α.51 § 3 Σ προκύπτει ότι καταρχήν οι φυλακισμένοι δε στερούνται του εκλογικού τους δικαιώματος, εκτός και αν έχουν

⁹ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο. σελ. 941.

καταδικαστεί αμετάκλητα για ορισμένα εγκλήματα. Κατά συνέπεια, θα πρέπει κατά τις εκλογές να οργανώνονται εκλογικά τμήματα σε κάθε κατάσταση κράτησης¹⁰. Η φυλάκιση δεν αποτελεί ούτε κώλυμα εκλογιμότητας, εκτός και αν συνοδεύεται από στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων των φυλακισμένων.

3. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΝΝΟΜΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ (αρ. 20§1,2Σ)

α. Σύμφωνα με την Ελληνική συνταγματική ρύθμιση, καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας απατά δικαστήρια (αρ. 20§1Σ). Κατά τη ρητή διάταξη, λοιπόν, επιφορτισμένα για την παροχή προστασίας είναι τα δικαστήρια. Κατά συνταγματική επιταγή, για υπόθεση θα πρέπει να υπάρχει και το αρμόδιο δικαστήριο. Κατά συνέπεια η αρχή της παροχής έννομης προστασίας θέτει τον κανόνα «αρμόδιο δικαστήριο για κάθε υπόθεση». Με την έννοια αυτή η αρχή ανήκει στη βάση του συστήματος συγκρότησης των δικαστηρίων, καθώς και στο περιεχόμενο του κράτους δικαίου. Στις ελάχιστες περιπτώσεις του κράτους δικαίου ανήκει η σύσταση και λειτουργία δικαστηρίων, τα οποία και θα επιλύουν τις κάθε είδους διαφορές, για να εξασφαλίζεται με τον τρόπο αυτό η ειρηνική κοινωνική συμβίωση.

Εξ' άλλου, η έννομη προστασία του α 20§1Σ είναι προστασία «έννομων αντικειμένων». Το Σ εγγυάται δηλαδή, τη δικαστική προστασία δικαιωμάτων και συμφέροντα του ατόμου, τα οποία το ίδιο το σύστημα δικαίου αναγνωρίζει. Αντίθετα, δεν υπάρχει εγγύηση δικαστικής προστασίας για μη αναγνωριζόμενα δικαιώματα ή συμφέροντα.

Και στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης, στην οποία βρίσκεται ο φυλακισμένος, δε στερείται δικαστικής προστασίας. Μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών για οποιαδήποτε απόφαση τον θίγει, ζήτημα δημιουργείται ωστόσο για την προσβολή δικαιωμάτων που συνιστούν πειθαρχικές ποινές ή

¹⁰

α. 5 ΣΚ

μέτρα¹¹. Οι αποφάσεις αυτές, επειδή θεωρούνται μέτρα εσωτερικής τάξης, φεύγουν του ακυρωτικού ελέγχου. Η νομολογία αυτό το ζήτημα ήταν πάγια, μέχρι που παρουσίασε αλλαγή με την Αστέ 84/1998. Αυτό είναι ενθαρρυντικό, γιατί ενδέχεται με το πρόσχημα διατήρησης της τάξης, της πειθαρχίας και της σχέσης εξουσιάζεις που τελούν τα μέλη της φυλακής, του στρατού, του σχολείου, να συντελείτε βάνουση προσβολή της προσωπικής ελευθερίας και της προσωπικότητας. Ο δικαστής οφείλει να προστατεύσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυλακισμένων, χωρίς όμως να άνηθοι την εσωτερική, θεσμική και κανονιστική αυτονομία της φυλακής και τους σκοπούς που καλείται να εκπληρώσει.

β. Το Σύνταγμα ορίζει στο αρ. 20 § 1 ότι καθένας μπορεί να αναπτύξει στα δικαστήρια τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή τα συμφέροντά του, όπως ο νόμος ορίζει. Επίσης, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.

Σύμφωνα με το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης, καμία πειθαρχική ποινή δεν πρέπει να επιβάλλεται χωρίς προηγουμένως να έχει πληροφορηθεί ο φυλακισμένος για τη σχετική κατηγορία που τον βαρύνει και χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να υπερασπιστεί τον εαυτό του.

4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

Στο αρ. 5 § 2Σ ορίζεται – μεταξύ άλλων – ότι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν απόλυτη προστασία της ζωής. Με τον όρο ζωή εννοείται αρχικά η βιολογική ύπαρξη ενός ανθρώπου. Το Σύνταγμα όμως δε σταματά εκεί, αλλά προστατεύει και το έμβρυο και τον άνθρωπο του οποίου οι εγκεφαλικές λειτουργίες έχουν σταματήσει. Το ότι το Σύνταγμα προστατεύει τη

¹¹ Μανιτακής Αντώνης, ο. σελ. 175.

ζωή, συνεπάγεται ότι απαγορεύει τον τερματισμό αυτής και άπτον ίδιο φορέα του δικαιώματος¹².

Στο χώρο της φυλακής ο κρατούμενος απολαμβάνει απεριόριστα το δικαίωμα της ζωής. Προς ενίσχυση μάλιστα αυτού του δικαιώματος καταργήθηκε και η ποινή του θανάτου¹³ (εκτός από τα κακουργήματα που γίνονται εν καιρώ πολέμου και πάλι υπό προϋποθέσεις) με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2003 (α.7§ 3Σ.). Δυστυχώς όμως η θανατική ποινή εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε πολλά κράτη, κυρίως στην Ασιατική Ήπειρο (π.χ. στο Ιράν το 1982 έλαβαν χώρα 624 θάνατοι ως θανατική ποινή ή την ίδια περίοδο στις ΗΠΑ οι μελλοθάνατοι ξεπέρασαν τους 1700)¹⁴.

5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα στην υγεία. Συγκεκριμένα, καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας (αρ 5 § 1 είδα Σ). Επίσης, τα βασανιστήρια, σωματικές ή ψυχολογικές βλάβες απαγορεύονται. Το Κράτος, επισημαίνει το Σ στο αρ. 21 § 3, μεριμνά για την υγεία των πολιτών. Βλέπει λοιπόν κανείς ότι τόσο ο άνθρωπος δικαιούται να προστατεύει την υγεία του, αλλά και το κράτος υποχρεούται να την προστατεύει (π.χ. με δημιουργία νοσοκομείων, παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ακόμα και παροχή χρηματικών ποσών για την ιατρική έρευνα).

Δικαίωμα στην υγεία έχουν βέβαια και οι κρατούμενοι ως υποκείμενα δικαίου. Ήδη το αρ. 4 του Σωφρονιστικού Κώδικα του 1967¹⁵ αναγνώριζε ότι το κράτος όφειλε να δαπανά χρήματα για τα νοσηλεία του κρατουμένου. Ο Σωφρονιστικός Κώδικας που ισχύει σήμερα αναγνωρίζει τα εξής : τα καταστήματα κράτησης πρέπει να

¹² Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο. σελ. 139.

¹³ Αλεξιάδης Σέργιος, Ανθρώπινα δικαιώματα – Ποινική καταστολή, Εκ. Σακούλα, Θεσ/νίκη 1990, σελ. 33.

¹⁴ Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, Τα δικαιώματα των κρατουμένων και η προστασία τους (και η ελληνική πραγματικότητα), Όνο Β, 1984, σελ. 1478.

¹⁵ Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, Τα δικαιώματα των κρατουμένων, Αθήνα, 1968, σελ. 29.

έχουν τη δυνατότητα παραπομπής του κρατουμένου σε νοσηλευτικό ίδρυμα (α 30 ΣΟΚ), να έχουν στελεχωθεί από υγειονομικό προσωπικό (α 27 § 3 ΣΟΚ), ότι απαγορεύεται ρητά η διενέργεια ιατρικών ή άλλων πειραμάτων που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή, τη σωματική ή ψυχική υγεία του κρατουμένου ακόμα και αν εκείνος συναινεί (α 29 ΣΟΚ). Ακόμα προβλέπει υποχρεωτική διατήρηση απ' τον κρατούμενο ιατρικού βιβλιαρίου εξετάσεων (αρ. 28 ΣΟΚ). Επίσης ο ΣΟΚ μεριμνά με το αρ. 29 § 4 για τις περιπτώσεις των κρατουμένων που πάσχουν από AIDS ή άλλες νόσους. Βέβαια δικαίωμα στην υγεία σημαίνει και να εξασφαλίζεται στον κρατούμενο ένα καθαρό περιβάλλον¹⁶, να προβλέπεται επέκταση των φυλακών, όταν ο αριθμός αυξάνεται, να του παρέχεται υγιεινή διατροφή (α 72 ΣΟΚ), να μπορεί να αθλείται. Τέλος υγεία είναι και η ψυχική υγεία. Δηλαδή ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να είναι και ψυχικά υγιής¹⁷. Δηλαδή έχει δικαίωμα να ψυχαγωγείται μέσα στη φυλακή με διάφορους τρόπους (π.χ. οργάνωση απατό σωφρονιστικό κατάστημα κάποιων ομιλιών σε γιορτές, ή προβολή ταινιών με διδακτικό περιεχόμενο, παροχή τηλεόρασης, ραδιόφωνου, εφημερίδων, δυνατότητα να λαμβάνει ο ίδιος μέρος σε εκδηλώσεις κ.τ.λ.¹⁸ (α, 38 ΣΟΚ).

Ένα μείζων ζήτημα που ανακύπτει στο πλαίσιο εξέτασης του συνταγματικού δικαιώματος της υγείας, είναι αυτό της απεργίας πείνας, όπου ο κρατούμενος αρνείται να φάει βλάπτοντας την υγεία του, προκειμένου να διαμαρτυρηθεί μ'ένα συμβολικό χαρακτήρα. Εμφανίζεται το πρόβλημα των αυτοπροβολών και του σεβασμού της αξιοπρέπειας. Υπάρχει διχογνωμία. Κάποιοι υποστηρίζουν ότι δε θα πρέπει να επιτρέπεται η αναγκαστική σίτιση γιατί και επικίνδυνη είναι για το σώμα του κρατούμενου και διότι πρέπει να σεβαστούν οι υπάλληλοι του σωφρονιστικού καταστήματος την απόφαση του απεργού πείνας (α. 2 § 1 Σ και α 7 § 2Σ). Η αντίθετη

¹⁶ Βλ.Αποφ. 19/4/2001 Ε.Δ.Δ.Α. Προσφυγή 28524/95.

¹⁷ Δασκαλάκης Ηλίας, ο. σελ. 70.

¹⁸ Κουράκης Ε. Νέστωρ. Η ποινική καταστολή μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος. Έκδοση συνεργασία-επιμέλεια Κουλουράς Κ. Νίκος, Εκ. Αντ. Σακούλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997 σελ. 235-236.

γνώμη υποστηρίζει ότι προκειμένου να σωθεί μια ανθρώπινη ζωή θα πρέπει να υποστεί ο κρατούμενος την αναγκαστική αυτή επέμβαση. Τη μέση οδό επιλέγει ο Ν.Παρασκευόπουλος, ο οποίος υποστηρίζει ότι η αναγκαστική σίτιση του απεργού πείνας επιτρέπεται και επιβάλλεται απατό χρονικό σημείο που επέρχεται λόγω εξάντλησης, διατάραξη της συνείδησής τους¹⁹. Τη λύση δίνει το αρ. 29 § 3 ΣΟΚ όπου ορίζεται ότι αν ο κρατούμενος δε βρίσκεται σε κατάσταση ώστε να συναινέσει ή αρνείται τη συναίνεσή του σε αναγκαία ιατρική πράξη, ο αρμόδιος δικαστικός λειτουργός διατάσσει τη λήψη των κατάλληλων για την περίπτωση μέτρων.

6. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ

Η ιδιωτική ζωή έρχεται σε αντιπαράθεση με τη δημόσια, δηλαδή την κοινωνική, επαγγελματική στο βαθμό που συμπεριλαμβάνει τις σχέσεις του ατόμου με ανοιχτό καταρχήν κύκλο προσώπων ή αποσκοπεί να επηρεάσει τα «δημόσια» πράγματα. Αντιθέτως, ιδιωτική ζωή είναι εκείνη που περιορίζεται στο ίδιο το άτομο, την οικογένεια και το στενό κύκλο των φίλων και γνωστών του. Η διακήρυξη του απαραβίαστου αυτής, σημαίνει ότι υπάρχει ένας πυρήνας στη ζωή κάθε ατόμου, στον οποίο κυριαρχεί αυτό μόνο του και στον οποίο δε μπορεί να διεισδύσει το κράτος. Η διακήρυξη του απαραβίαστου σημαίνει την απαγόρευση της δημοσιοποίησης της ζωής του ατόμου.

Στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης φυλακισμένων-κρατών. Το δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής γνωρίζει περιορισμούς, στο βαθμό που οι περιορισμοί αυτοί βρίσκονται σε αιτιώδη συνάφεια με το θεσμό της φυλάκισης. Συγκεκριμένα οι περιορισμοί συνίστανται στην αναγκαστική συμβίωση ή συστέγαση των φυλακισμένων, στην αναγκαστική διαμόρφωση της ιδιωτικής ζωής (καθορισμός ωραρίου, ρυθμού ζωής), στη νόμιμη χρήση των αναγνωρισμένων ανακριτικών μεθόδων.

¹⁹ Μαργαρίτης Α. Παρασκευόπουλος Ν. Ποινικολογία αρ. 50-133, στ' έκδοση, Εκ. Σακούλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 550.

7. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Στο α13 Σ κατοχυρώνεται η ελευθερία της θρησκείας με την έννοια της ανεξιθρησκίας. Θρησκευτική ελευθερία και ισότητα αποτελούν τα μητρικά δικαιώματα του θρησκευτικού χώρου απ' τα οποία πηγάζουν η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης και η ελευθερία της θρησκευτικής δράσης²⁰. Μορφή θρησκευτικής δράσης είναι η λατρεία, η οποία αποτελεί σύνολο μερικότερων ενεργειών του ανθρώπου, οι οποίες κατά την αντίληψη του ενεργούνται και σύμφωνα με το δόγμα στο οποίο πιστεύει, εκδηλώνουν την πίστη του προς το θείο.

Στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης κρατουμένων-κράτους, ο φυλακισμένος δε θα πρέπει να εμποδίζεται ως προς την άσκηση των θρησκευτικών του δικαιωμάτων. Έτσι, λοιπόν, προβλέπεται στο α.39ΣΚ ότι ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα. Επιπλέον, όπως ορίζεται στην § 3 σε κάθε κατάσταση θα πρέπει να υπάρχει ναός, όπου όσοι κρατούμενοι θέλουν να παρακολουθούν τη θεία λειτουργία ή άλλες εκδηλώσεις λατρείας.

8. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Το δικαίωμα στην παιδεία, δηλαδή στην καλλιέργεια του πνεύματος, κατοχυρώνεται στο αρ16Σ. Ο συντακτικός νομοθέτης περιλαμβάνει στο άρθρο τόσο την παιδεία να συνδέεται με τη γνώση, όσο και εκείνη που συνδέεται με την καλλιτεχνία. Επίσης στην § 9 του ίδιου άρθρου περιλαμβάνει και τον αθλητισμό μέσα στην έννοια και το δικαίωμα στην παιδεία. Κάθε Έλληνας λοιπόν έχει το δικαίωμα στην παιδεία και συγχρόνως το κράτος οφείλει να του την παρέχει (16 § 2Σ). Κάθε Έλληνας πολίτης μπορεί να επιλέγει να μορφωθεί ή και όχι, όμως είναι υποχρεωμένος (αρ. 19 § 3Σ) να φοιτά 9 χρόνια. Και αυτή την υποχρέωση το Σύνταγμα την εισάγει, διότι η παιδεία είναι πολύ βασικό, χρήσιμο και ωφέλιμο

²⁰

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο. σελ. 1013.

αγαθό που βοηθάει στην πρόοδο τόσο του ανθρώπου ατομικά, όσο και ως μέλους της κοινωνίας και του κράτους.

Αυτό λοιπόν το τόσο βασικό δικαίωμα εξασφαλίζεται φυσικά και για τους κρατούμενους (α 35 ΣΟΚ), με τη διαφορά ότι για τους αλλοδαπούς κρατούμενους υπάρχουν ειδικά μέτρα. Όσον αφορά λοιπόν την εκπαίδευση, οι Έλληνες κρατούμενοι έχουν δικαίωμα να παρακολουθούν μαθήματα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η πρωτοβάθμια βαθμίδα είναι υποχρεωτική για τους νέους, ενώ οι ενήλικοι αναλφάβητοι ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν μαθήματα στοιχειώδους εκπαίδευσης. Όποιος έχει παρακολουθήσει την πρωτοβάθμια, μπορεί να προχωρήσει στη δευτεροβάθμια και από κει στην τριτοβάθμια. Άρα παρέχεται το δικαίωμα και στην επιστημονική μόρφωση. Ακόμα οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα και στην επαγγελματική τους εκπαίδευση για την οποία παρέχονται και ισότιμοι τίτλοι σπουδών και στους οποίους δεν αναγράφεται το όνομα του καταστήματος απατό οποίο αποκτήθηκαν²¹. Οι λόγοι που παρέχεται το δικαίωμα αυτό στους φυλακισμένους – εκτός του ότι είναι Έλληνας Πολίτης – είναι για να μην αισθάνονται ότι απέχουν παρασάγγας απατούς μη φυλακισμένους Έλληνες. Επίσης η καλλιέργεια του πνεύματος είναι μια διέξοδος. Μπορεί να μην υφίσταται η φυσική ελευθερία, υπάρχει όμως η πνευματική. Και τέλος ο ΣΟΚ δίνοντας του το δικαίωμα αυτό, του προσφέρει ένα εφόδιο χρήσιμο για τη μετέπειτα ζωή του.

9. ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ.

α. Ο συντακτικός νομοθέτης καθιερώνει την αρχή του νομίμου ή «φυσικού» δικαστή²². Κατά το α 8 Σ, κανένας δε στερείται χωρίς τη θέλησή του το δικαστή που του έχει ορίσει ο νόμος. Η εξουσία του νόμιμου δικαστή για την εκδίκαση κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης, απορρέει απ'την αρμοδιότητά του να δικάσει οποιαδήποτε άλλη υπόθεση της ίδιας κατηγορίας. Η

²¹ Αλεξιάδης Σέργιος, ο. σελ. 281.

²² Δημητρόπουλος Ανδρέας, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος 3, ΘΑ έκδοση, Αθήνα 2001 σελ. 817

πεμπτουςία της συνταγματικής προστασίας της αρχής του νόμιμου ή φυσικού δικαστή, βρίσκεται στην απαγόρευση του διορισμού «ειδικού δικαστή» για συγκεκριμένη υπόθεση, έτσι ώστε να προασφαλίζεται το περιεχόμενο της δικαστικής κρίσης. Για το λόγω αυτό, ακριβώς το Σύνταγμα απαγορεύει την αφαίρεση του δικαστή, τον οποίο ο νόμος ορίζει ως αρμόδιο. Η αρχή του νόμιμου ή φυσικού δικαστή εμποδίζει επομένως την εκ των προτέρων σύνδεση συγκεκριμένου δικαστή με συγκεκριμένη υπόθεση.

β. Αν και οι δικαστικές επιτροπές και τα έκτακτα δικαστήρια απαγορεύονται απατό Σύνταγμα (α 8εδβ), το τελευταίο δεν απαγορεύει τα ειδικά δικαστήρια, ενίοτε δε, προβλέπει και τη σύστασή τους. Ο ειδικός χαρακτήρας αυτών των δικαστηρίων αναφέρεται σε συγκεκριμένο είδος υποθέσεων και δε συνδέεται με μια συγκεκριμένη, δεν είναι εξατομικευμένος (Δικαστήρια Ανηλίκων κ.ά.). Ένα τέτοιο ειδικό δικαστήριο καθιερώνει και ο νέος Σωφρονιστικός Κώδικας στο α. 87, όπου γίνεται λόγος για το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών. Μέχρι πάντως, τη νομοθετική θέσπιση του οργάνου αυτού, τις αντίστοιχες αρμοδιότητες ασκεί το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Είναι λοιπόν σαφές, ότι ο φυλακισμένοι απολαμβάνουν πλήρως του δικαιώματος του νομίμου δικαστή.

10. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (α. 10Σ)

Το Ελληνικό Σύνταγμα στο α. 10§1 θεσπίζει το δικαίωμα αναφοράς. Ορίζει ότι καθένας έχει το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του κράτους, να αναφέρεται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σ' εκείνον που υπέβαλλε αναφορά, σύμφωνα πάντα με το νόμο. Άρα ο οποιοσδήποτε δικαιούται να προσφύγει σε κάποια αρχή εγγράφως καταθέτοντας κάποια γεγονότα, για τα οποία θα πρέπει η αρμόδια αυτή αρχή (διοικητική ή δικαστική) να δράσει²³.

²³

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο. σελ. 317.

Αυτό το δικαίωμα ανήκει και σε κάθε κρατούμενο. Αν λοιπόν γίνει μια παράνομη ενέργεια σε βάρος του κρατουμένου, ή προσβληθεί κάποιο δικαίωμά του ή του δοθεί μια παράνομη εντολή από οποιονδήποτε, σωφρονιστικό υπάλληλο, ο φυλακισμένος δικαιούται να το αναφέρει εγγράφως στην αρμόδια αρχή, που στην προκειμένη περίπτωση είναι το Συμβούλιο Φυλακής²⁴, εφόσον βάσει του Σωφρονιστικού Κώδικα, δεν του προσφέρεται από ένδικο μέσο. Συγχρόνως, η διεύθυνση υποχρεούται να διαβιβάσει την αναφορά μέσα σε τρεις μέρες το πολύ, χωρίς να λάβει γνώση του περιεχομένου της. Το δικαίωμα αυτό έχει αναγνωριστεί ήδη απατό 1961 απατά μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Παρίσι²⁵. Επίσης, περιλαμβάνεται στο κείμενο του «Συνόλου Στοιχειωδών Κανόνων Μεταχείρισης των Κρατουμένων» του ΟΗΕ²⁶.

Ακόμα η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων, στο αρ. 25 αναγνωρίζει το δικαίωμα προσφυγής για τυχόν παραβιάσεις των αναγνωριζομένων δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Και για τη χώρα μας θα πρέπει να ειπωθεί ότι αποδέχθηκε αυτό το δικαίωμα το 1967 με το αρ. 4 του Σωφρονιστικού Κώδικα²⁷. Και τέλος και στον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα κατοχυρώνεται ρητά το δικαίωμα της αναφοράς στο αρ. 6.

V. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ Ή ΑΝΑΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ.

1. . ΦΥΣΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (α 5 § 3Σ) ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ (α6Σ)

²⁴ Βλ. απόν. Συμβ.Πλημ.Πειρ. 2075/2002.

²⁵ Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, Τα δικαιώματα των κρατουμένων, Αθήνα 1968 σελ. 17-18.

²⁶ Αλεξιάδης Στέργιος, Το «σύνολο στοιχειωδών κανόνων μεταχείρισης των κρατουμένων του ΟΗΕ», Αρμενόπουλος, 1985, σελ. 914.

²⁷ Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, ο. σελ. 29.

α. Η ελευθερία του ανθρώπου είναι υλική, πνευματική και κοινωνική²⁸. Στην κοινωνική ελευθερία ανήκει η κύρια έκφραση της νομικής ελευθερίας με την έννοια «της μη δουλείας». Η στοιχειώδης αυτή έννοια της ελευθερίας συνδέεται με αυτή την ίδια την αναγνώριση του ανθρώπου ως υποκειμένου δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Η ελευθερία αυτής της μορφής συνδέεται με την ισότητα, και σε ένα βαθμό με τη μη αναγνώριση τίτλων ευγενείας. Στενά με την προηγούμενη συνδέεται η σωματική, η φυσική διάσταση της προσωπικής ελευθερίας. Η βασικότερη έκφραση της σωματικής ελευθερίας είναι η ελευθερία κίνησης στο φυσικό χώρο. Ελεύθερος άνθρωπος με τη στοιχειώδη έννοια είναι εκείνος που δεν εμποδίζεται, που μπορεί να μεταβεί όπου εκείνος επιθυμεί. Στην πνευματική τέλος ελευθερία ανήκει η ελευθερία στέγης, στοχασμών και ιδεών²⁹.

Η **προσωπική ελευθερία** είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται, ούτε συλλαμβάνεται, ούτε φυλακίζεται, ούτε με οποιονδήποτε τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος (α. 5 § 3Σ). Η διάταξη εφαρμόζεται και στους αλλοδαπούς³⁰. Αυτό προκύπτει σαφώς απ'τον όρο «κανένας» που χρησιμοποιείται στο συνταγματικό κείμενο σε αντιδιαστολή με διατάξεις άλλων συνταγματικών ελευθεριών που χρησιμοποιούν τη λέξη οι «Έλληνες» αλλά και απ'την § 2 του ίδιου άρθρου, που αποκλείει διακρίσεις για τους αλλοδαπούς. Η διάταξη 5 § 3Σ κατοχυρώνει την ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης των πολιτών στη χώρα με όλα τα μέσα, προς κάθε σημείο και καθ' οιονδήποτε χρόνο, απαγορεύοντας παράλληλα οποιονδήποτε αυθαίρετο περιορισμό της υπό στενή έννοια ελευθερίας. Στη διάταξη αυτή ωστόσο περιλαμβάνεται επιφύλαξη νόμου. Επιτρέπονται κατ' αρχήν γενικής φύσης νομοθετικοί περιορισμοί της ελευθερίας

²⁸ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο.π. σελ. 963
 ▫ Αλεξιάδης Στέργιος, Ανθρώπινα δικαιώματα, Ποινική Καταστολή, Θεσ/νίκη 1991, σελ. 131.
 ▫ Κούρασης Νέστωρ. Η ποινική καταστολή 1997, σελ. 238.

²⁹ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π. σελ. 963.

³⁰ Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, Συνταγματικά δικαιώματα, α' ατομικές ελευθερίες, Θεσ/νίκη 1981, σελ. 128.

κίνησης. Αντίθετα, στο αρ. 5 § 4 Σ απαγορεύονται ατομικά διοικητικά μέτρα. Μάλιστα με την αναθεώρηση του 2001, ορίστηκε ότι περιοριστικά μέτρα είναι δυνατό να επιβληθούν μόνο ως παρεπόμενη ποινή με απόφαση ποιν. δικαστηρίου και για την πρόληψη αξιόποινων πράξεων.

Αναγκαία συνέπεια της ελευθερίας του ανθρώπου είναι η απαγόρευση της φυλάκισης³¹. Η απαγόρευση αυτή περιέχεται στη γενικότερη προστασία της ελευθερίας. Το Σ ωστόσο επαναλαμβάνει στο αρ. 6 «παραδοσιακές διατάξεις», οι οποίες καθιερώθηκαν για την προστασία του ανθρώπου από αυθαίρετες ενέργειες της κρατικής εξουσίας, κυρίως στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης³². Πρόκειται για την προστασία της αποκαλούμενης προσωπικής ασφάλειας, στην ίδια ενότητα με το α 5 § 3 που κατοχυρώνει την προσωπική ασφάλεια υπό στενή-φυσική έννοια.

Σύμφωνα το 6.1Σ, κανείς δε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα. Άρα για να γίνει η σύλληψη ή η προσωρινή κράτηση πρέπει να συντρέχουν τα ακόλουθα : α) αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, β) επίδοση κατά τη στιγμή της σύλληψης³³. Εξαιρέση αποτελούν τα αυτόφωρα εγκλήματα. Εξάλλου με την § 2 επιτάσσεται η γρήγορη προσαγωγή του συλληφθέντος στο αρμόδιο δικαστικό όργανο, ενώ τίθενται σύντομες προθεσμίες για να αποφεύγεται η επί μακρό χρονικό διάστημα στέρηση της ελευθερίας³⁴. Επίσης στην § 3 του ίδιου άρθρου το Σ καθιερώνει υποχρέωση απόλυσης μετά την πάροδο των προθεσμιών. Τέλος η προστασία της προσωπικής ασφάλειας εκτείνεται στη διάρκεια της προσωρινής κράτησης.

β. Η φυλάκιση, η οποία επιτρέπεται με τις εγγυήσεις του 6Σ και μόνο όταν την ορίζει ο νόμος, προσβάλλει πρωταρχικά τη φυσική ελευθερία και την προσωπική ασφάλεια. Με τον όρο φυλάκιση εννοούμε τον εγκλεισμό του προσώπου σε περικλειστο

³¹ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο.π. σελ. 803.

³² Μάνεσης Ι., Αριστόβουλος, ο.π. σελ. 175 επ.

³³ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο.π. σελ. 807.

³⁴ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο.π. σελ. 808.

χώρο απ'τον οποίο απαγορεύεται η έξοδος του³⁵. Η συνταγματική έννοια της φυλάκισης είναι ευρύτατη και διαφέρει απ'το *terminus technicus* του ποιν.δικαίου. Φυλάκιση είναι επομένως κάθε κράτηση, ανεξάρτητα απ'τον ειδικότερο χαρακτηρισμό της ή το είδος της διαδικασίας στο πλαίσιο της οποίας διενεργείται. Αποτελούν, επομένως, φυλάκιση³⁶ η κάθειρξη, η φυλάκιση, ο περιορισμός εντός σωφρονιστικού ή ψυχιατρικού καταστήματος, η προσωπική κράτηση, η προσωρινή κράτηση.

Κατά την κρατούσα άποψη³⁷, η φυλάκιση αποτελεί στέρηση του δικαιώματος της φυσικής ελευθερίας. Και τούτο αντιδιαστέλλεται προς τον απλό περιορισμό της ελευθερίας κίνησης κατά το αρ. 5 3Σ. Συγκεκριμένα, περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας υφίσταται, όταν κάποιος εμποδίζεται να αναζητήσει ορισμένο χώρο, ή τόπο προς παραμονή, υποχρεούται να διαμένει σε ορισμένο χώρο ή τόπο ή υποχρεούται να εμφανίζεται σε ορισμένη αρχή. Συγκεκριμένα υποστηρίζεται³⁸, ότι όσο περισσότερο περιορισμένος και στενά οριοθετημένος είναι ο τόπος στον οποίο επιβάλλεται η αποκλειστική διαμονή, τόσο πιο έντονη είναι η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας.

Υποστηρίζεται όμως και η άποψη³⁹, ότι η φυλάκιση δεν οδηγεί σε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, αλλά μόνο σε περιορισμό της. Υπήρξαν, βέβαια, εποχές που η φυλάκιση αποστερούσε πλήρως το φυλακισμένο απ'την ελευθερία κίνησης. Ενδεικτικά αναφέρονται οι σιδερένιοι κρίκοι στους τοίχους των κελιών παλαιών φυλακών, οι οποίοι απέκλειαν κάθε σωματική κίνηση⁴⁰.

2. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

³⁵ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, σελ. 803.

³⁶ Σπινέλλη Κ.Δ., Τσιπουρα Α., Κρατούμενοι και δικαιώματα του ανθρώπου, 1996, σελ. 76.

³⁷ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ο.π. σελ. 805.

³⁸ Μάνεσης Ι. Αριστόβουλος, ο.π. σελ. 131.

³⁹ Αλεξιάδης Στέργιος, Ανθρώπινα δικαιώματα, Ποινική Καταστολή, Θεσ/νίκη 1991, σελ. 131.

⁴⁰ Κουράκης Νέστωρ. Η ποινική καταστολή 1997, σελ. 238.

α. Κατά το αρ. 4 § 1 του Σ, οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον των νόμων. Η διάταξη αυτή καθιερώνει τη συνταγματική αρχή της ισότητας και αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα συνταγματικής καθιέρωσης αντικειμενικής αρχής και θεμελιώδους δικαιώματος. Το Σύνταγμα καθιερώνει αντικειμενικό κανόνα δικαίου απ' τον οποίο πηγάζουν τα αντίστοιχα ατομικά δικαιώματα. Η αρχή της ισότητας αποτελεί θεμελιώδη συνταγματική αρχή, η οποία διαχέεται στη συνολική έννομη τάξη και εμφανίζεται με ειδικότερες μορφές σε όλες τις περιοχές του δικαίου.

Η αρχή της ισότητας, όπως κατοχυρώνεται συνταγματικά, έχει κυρίως την έννοια της ίσης μεταχείρισης. Η αρχή δε σημαίνει την ίδια μεταχείριση όλων των περιπτώσεων, αλλά την ίση μεταχείριση όλων των όμοιων περιπτώσεων. Αντίθετα, η ίση μεταχείριση ανόμοιων περιπτώσεων αποτελεί ανισότητα. Πάντως, η αρχή της ισότητας, αποτελεί γενικότερη συνταγματική αρχή που επηρεάζει βαθιά όλο το οικοδόμημα του δικαίου.

Δεδομένου όμως ότι η ισότητα διαχέεται σ' όλες τις περιοχές του δικαίου, υπεισέρχεται και στις ειδικές κυριαρχικές σχέσεις και επομένως και στην περίπτωση των φυλακισμένων.

Ειδικότερα, στην περίπτωση των φυλακισμένων, η αρχή της ισότητας εμφανίζεται ως ισότητα στη μεταχείρισή τους. Συγκεκριμένα, απαγορεύεται κάθε δυσμενής διακριτική μεταχείριση των φυλακισμένων και κυρίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, στο χρώμα, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, το θρήσκευμα, την περιουσία ή τις ιδεολογικές πεποιθήσεις.

β. Αν και από,τι είδαμε ισότητα σημαίνει ίση μεταχείριση όμοιων περιπτώσεων, στην κυριαρχική σχέση των φυλακισμένων, η διάκριση των φυλακισμένων σε κατηγορίες ανάλογα με τη νομική ή πραγματική τους κατάσταση όχι μόνο δεν αντιβαίνει στη συνταγματική επιταγή, αλλά είναι και σύμφωνη με το άρθρο 42.

Για την κατηγοριοποίηση αυτή χρησιμοποιούνται διάφορα κριτήρια, τα οποία συνδέονται αιτιωδώς με τη σωφρονιστική μεταχείριση και τους σκοπούς της. Τέτοια κριτήρια είναι :

1. Βιολογικά, όπου οι φυλακισμένοι διακρίνονται σε άνδρες και γυναίκες, νέους και ενήλικες.

2. ψυχολογικά, όπου οι φυλακισμένοι διακρίνονται σε άτομα με ψυχικές διαταραχές και σε άτομα εξαρτημένα από τοξικές ουσίες.

3. νομικά, όπου η διάκριση λαμβάνει χώρα μεταξύ των καταδίκων και των υπόδικων.

Στο 52 κατοχυρώνεται η ισότητα μόνο για τους Έλληνες. Θεωρείται, όμως, ότι σε συνδυασμό με το 5.2 Σ προστατεύει και τους αλλοδαπούς, σε σχέση με το δικαίωμα ζωής, τιμής και ελευθερίας.

Στο πλαίσιο, όμως, της ειδικής κυριαρχικής φυλακισμένων-κράτους, γίνεται διάκριση ανάμεσα στους αλλοδαπούς και στους υπολοίπους. Η διάκριση αυτή δεν αντίκειται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης, δεδομένου ότι σχετίζεται με την ίδια τη φύση της σωφρονιστικής μεταχείρισης. Ως προς τους αλλοδαπούς δηλαδή, ανακύπτουν προβλήματα που πηγάζουν κυρίως από τη διαφορά γλώσσας, αλλά και από τις εθνικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές κ.λ.π. διαφορές.

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΖΩΗ – ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΓΑΜΟΣ

α. Γενικά

Ο συντακτικός νομοθέτης προστατεύει την οικογένεια ως «θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του έθνους» (α 21Σ)⁴¹. Από τη συνταγματική αυτή προστασία προκύπτουν αντίστοιχα δικαιώματα όπως αυτά της δημιουργίας και συμμετοχής στην οικογένεια. Δεν προστατεύεται μόνο η νόμιμη οικογένεια, αλλά και η «συμβίωση» και η «φυσική» οικογένεια. Στο πλαίσιο της οικογένειας αναπτύσσεται η οικογενειακή ζωή, η οποία επίσης προστατεύεται μαζί με την ιδιωτική. Το Σύνταγμα προστατεύει το γάμο ως θεσμό. Απ'τη θεσμική αυτή προστασία του γάμου

⁴¹ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π., σελ. 1045.

απορρέουν δικαιώματα και ελευθερίες. Η ελευθερία του γάμου περιλαμβάνει την ελευθερία κάθε προσώπου να προχωρήσει στη σύναψη γάμου (θετική ελευθερία) ή να μη συνάψει γάμο (αρνητική), καθώς και την ελευθερία επιλογής συζύγου.

β. Περιορισμοί στους κρατούμενους

Στο πλαίσιο της ειδικής κυριαρχικής σχέσης φυλακισμένων-κράτους και το δικαίωμα της οικογένειας υφίσταται περιορισμούς. Ισχύει η απαγόρευση της συμβίωσης με τον/τη σύζυγό του, καθώς η συμβίωση με το σύντροφο μπορεί να αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο της οικογενειακής ζωής, ωστόσο παρεμποδίζει το κράτος τη φυλάκιση. Παράλληλα, υπάρχει δυνατότητα αντικατάστασης της γονικής μέριμνας με «κρατική μέριμνα», αλλά μόνο αν αυτό επιβάλλεται απ'το συμφέρον του παιδιού.

Εκτός απ'τους περιορισμούς που προαναφέρθηκαν, η οικογενειακή ζωή και το δικαίωμα των φυλακισμένων στο γάμο, σαφώς προστατεύονται. Συγκεκριμένα, ο φυλακισμένος δικαιούται να συνάψει γάμο, να δέχεται επισκέψεις του/της συζύγου και των τέκνων του σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος, καθώς και να του χορηγηθεί έκτακτη άδεια προς εκπλήρωση οικογενειακών αναγκών εξαιρετικού χαρακτήρα. Και τα δικαιώματα πάντως αυτά ισχύουν υπό προϋποθέσεις.

4. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η ελεύθερη ανταπόκριση ή επικοινωνία όπως και το απόρρητο των επιστολών είναι απολύτως απαραβίαστα. Εξαιρέση υπάρχει για τις δικαστικές αρχές για λόγους εθνικής ασφάλειας ή διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Έτσι ορίζει το αρ. 19 § 1 Σ. Η επικοινωνία είναι η επαφή, η συνεννόηση μεταξύ ανθρώπων. Κι αυτή μπορεί να γίνεται είτε με επιστολές, είτε δια τηλεφώνου, είτε μέσω Διαδικτύου, είτε με κάποιο άλλο τρόπο. Αυτή λοιπόν η διαπροσωπική επαφή προστατεύεται απόλυτα απ'το Σύνταγμα.

Το δικαίωμα του κρατούμενου στην επικοινωνία διασφαλίζεται τόσο για την ομαλή του διαβίωση μέσα στη φυλακή, όσο και για τη γρήγορη προσαρμογή του κατά την επανένταξή του στο ευρύ κοινωνικό περιβάλλον μετά την απόλυσή του. Εμφανίζεται δε υπό εξής μορφές : υποδοχή επισκεπτών, ανταλλαγή επιστολών, άδειες εξόδου, ημιελεύθερη διαβίωση των κρατουμένων. Αρχικά, επιτρέπεται να δέχονται οι κρατούμενοι επισκέψεις συγγενών μέχρι 4^{ου} βαθμού τουλάχιστον μια φορά τη βδομάδα και το λιγότερο για μισή ώρα. Τρίτα πρόσωπα μπορούν να επισκέπτονται τον κρατούμενο μόνο όταν το Συμβούλιο της φυλακής το δέχεται. Επιπρόσθετα, και για τους αλλοδαπούς κρατουμένους επιτρέπεται να δέχονται τους προξενικούς ή διπλωματικούς εκπροσώπους του κράτους που ανήκουν. Για τα τρίτα πρόσωπα ισχύει ότι και για τους Έλληνες κρατουμένους (α. 52 ΣΚ). Επίσης ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να επικοινωνεί με το δικηγόρο του για την προετοιμασία της υπεράσπισής του (α. 6 § 3 εδβ, γ ΕΣ. ΔΑ/1950). Όσον αφορά (ή με επιστολές επικοινωνία επιτρέπεται και μάλιστα καλύπτεται απ'το απόρρητο. Το κόστος της επικοινωνίας (π.χ. γραμματόσημα) βαρύνει τους κρατούμενους, αλλά αν δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν, τότε το αναλαμβάνει η υπηρεσία⁴². Παράλληλα τρόπος επικοινωνίας με τον έξω απ'τη φυλακή κόσμο για τον κρατούμενο, είναι και η παροχή αδειών⁴³. Οι άδειες χωρίζονται σε 3 κατηγορίες τακτικές, έκτακτες, εκπαιδευτικές (54-58 ΣΚ)⁴⁴. Σε γενικές γραμμές οι τακτικές άδειες παρέχονται για μια ως πέντε ημέρες και υπό προϋποθέσεις ως 8ήμερες, αλλά ποτέ δεν ξεπερνούν τις 40 ημέρες το χρόνο. Και μεταξύ δύο τακτικών αδειών πρέπει να μεσολαβεί χρονικό διάστημα 2 μηνών τουλάχιστον. Κάποια γενικά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία χορηγούνται οι άδειες είναι το πόσο χρόνο απ'το χρόνο φυλάκισης, που έχει επιβληθεί στο φυλακισμένο, έχει καλύψει, να μην εκκρεμεί ποινική διαδικασία για αξιόποινη πράξη σε βαθμό

⁴² Αλεξιάδης Στέργιος, Σωφρονιστική Έκδοση δ', Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 300.

⁴³ Βλ. Γνωμ. Εισαγ.Εφ.Αθ. 1/2001.

⁴⁴ Αλεξιάδης Στέργιος, ό.π. σελ. 306.

κακουργήματος, να μην υφίσταται κίνδυνος να τελέσει έγκλημα ή να διαφύγει κατά το χρόνο της άδειας. Οι έκτακτες τώρα άδειες παρέχονται για 24ωρες το πολύ για έκτακτες ανάγκες. Οι εκπαιδευτικές άδειες δίνονται για το σκοπό της φοίτησης των κρατουμένων σε σχολές όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και λήγει με την ολοκλήρωση της φοίτησής του. Φυσικά, το πόσες ώρες/μέρες θα λείπει λόγω εκπαιδευτικής άδειας το καθορίζει το αρμόδιο όργανο. Τέλος ανάλογα με το είδος της άδειας καθορίζεται και ποιος θα την παράσχει, δηλαδή αν θα τη δώσει, το Πειθαρχικό Συμβούλιο ή ο δικαστικός λειτουργός ή ο διευθυντής του καταστήματος.

5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

α. Περιεχόμενο δικαιώματος

Στο α. 22Σ καθιερώνεται η ελευθερία της εργασίας με την έννοια της απαγόρευσης της αναγκαστικής εργασίας. Η εργασία αποτελεί βασικό βιοποριστικό μέσο του ανθρώπου, αλλά και μέσο διάπλασης των ικανοτήτων του, σημαντικότετος παράγοντας ανάπτυξης και έκφρασης της προσωπικότητάς του.

β. Η εργασία αναλυτικότερα

Σύμφωνα με το αρ. 22 § 4Σ η αναγκαστική εργασία απαγορεύεται. Στο άρθρο αυτό ορίζονται περιοριστικά οι περιπτώσεις που επιβάλλεται η εργασία. Οι φυλακισμένοι δεν περιλαμβάνονται σε αυτές, οπότε οποιαδήποτε υποχρέωσή τους προς προσφορά εργασίας είναι αντισυνταγματική⁴⁵.

Κατ'αρχήν, ο φυλακισμένος έχει δικαίωμα να συνεχίσει το επάγγελμά του, εφόσον αυτό είναι δυνατό στα πλαίσια της κυριαρχικής σχέσης. Αν όμως εμποδίζεται η άσκηση του επαγγέλματος, επειδή παρεμποδίζεται η εκτέλεση της ποινής, τότε το δικαίωμα περιορίζεται. Ο περιορισμός που υφίσταται ο φυλακισμένος ως προς την άσκηση του συγκεκριμένου επαγγέλματος, δε σημαίνει ότι δεν έχει δικαίωμα απασχόλησης στο

⁴⁵

Παντελής μ. Αντώνης, Ζητήματα συνταγματικών επιφυλάξεων, 1984, σελ. 113.

πλαίσιο του καταστήματος, στο οποίο μπορεί να οργανώνονται μονάδες εργασίας, ενώ παράλληλα οι κρατούμενοι μπορούν να εργάζονται για δικό τους λογαριασμό ακόμα και για ιδιώτη, κατόπιν συνεννοήσεως με το Συμβούλιο Φυλακής. Είναι, δυνατή, τέλος, η εργασία των κρατουμένων έξω απ'το κατάστημα, υπό τους όρους του νόμου.

Νομοθετική ρύθμιση, υπάρχει και σχετικά με την αμοιβή των φυλακισμένων⁴⁶. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρακράτηση του 1/3 της αμοιβής τους απ'το Δημόσιο ως συμμετοχή τους στις δαπάνες διαβίωσης έχει δεχθεί επικρίσεις ως αντισυνταγματική.

Συναφές είναι και το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης (α 22 § 5Σ). Κατά μία άποψη, θα πρέπει να αναγνωρίζεται το ασφαλιστικό δικαίωμα των φυλακισμένων όχι μόνο για το παρελθόν, αλλά και για την εργασία που προσφέρουν κατά την έκτιση της ποινής τους, ώστε να συμπληρώσουν το χρόνο ασφάλισής τους για μελλοντική συνταξιοδότηση.

6. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΧΕΣΘΑΙ

Το Σύνταγμα προβλέπει (α. 11 § 1Σ) ότι οι Έλληνες μπορούν να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα. Ακόμα θεσπίζει ότι η αστυνομία μόνο στις υπαίθριες συναθροίσεις μπορεί να παρίσταται. Δηλαδή, οι Έλληνες μπορούν να συγκεντρώνονται για διάφορους λόγους π.χ. πολιτικούς, κοινωνικούς κ.λ.π.

Στο χώρο της φυλακής, επιτρέπεται η συνάθροιση των φυλακισμένων με τρόπο που να μην επηρεάζεται η τάξη και η ασφάλεια της φυλακής. (αρ. 38 § 3 ΣΚ). Και φυσικά θάταν περιττό να μην προβλέπεται η παρουσία των αστυνομικών αρχών στις συναθροίσεις, εφ' όσον λόγω της φύσης της φυλακής είναι συνεχώς και πανταχού παρόντες. Συνεπώς, διακρίνεται ξεκάθαρα ένας περιορισμός του δικαιώματος του συνέρχεσθαι των φυλακισμένων.

⁴⁶ Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, ό.π., σελ. 1058.

VI. Η ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Η ελληνική πραγματικότητα της κατάστασης των χώρων έκτισης περιοριστικής της ελευθερίας ποινής και των χώρων προσωρινής κράτησης υποδίκων, αλλά και η συμπεριφορά των σωφρονιστικών και αστυνομικών υπαλλήλων, δεν είναι πάντα σύμφωνη με τις διατάξεις του Συντάγματος, των νομοθετικών κειμένων και των διεθνών συνθηκών απ' τις οποίες η χώρα μας δεσμεύεται. Διαπιστώσεις παραβίασως των ατομικών δικαιωμάτων των κρατουμένων έχουν γίνει από διάφορους οργανισμούς, εθνικούς και διεθνείς και η Ελλάδα έχει επανειλημμένα καταδικαστεί απ' το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για αυτές τις παραβιάσεις.

Πέρα απ' τη συμβολή των ΜΚΟ στον έλεγχο των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο κύριος θεσμός σε αυτόν τον τομέα είναι ο Συνήγορος του Πολίτη. Η Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι συμβουλευτικό όργανο προς τον Πρωθυπουργό, δε δέχεται ατομικές καταγγελίες αλλά ερευνά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προβαίνει σε συστάσεις προς την κυβέρνηση και επιτηρεί τη συμμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας με τα διεθνή πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΟΗΕ ελέγχουν τυχόν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπρόσθετα, αρκετές μη κυβερνητικές οργανώσεις ασχολούνται με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα η Διεθνής Αμνηστία, το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του ανθρώπου κ.ά.

Οι επιτροπές των οργανώσεων αυτών συντάσσουν εκθέσεις σχετικά με την κατάσταση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις οποίες επισημαίνουν περιπτώσεις παραβιάσεων.

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Στην παραπάνω εργασία κάναμε μια προσπάθεια να αναλύσουμε τα συνταγματικά δικαιώματα των φυλακισμένων, στο πλαίσιο πάντα της ειδικής κυριαρχικής σχέσης που δημιουργεί η φυλακή. Παρατηρήσαμε, πως ο συντακτικός νομοθέτης προσπαθεί να αντιμετωπίσει τον φυλακισμένο ως υποκείμενο δικαίου που διατηρεί την ανθρώπινη αξία και αξιοπρέπεια του μέσα στο σωφρονιστικό κατάστημα. Όμως, λόγω της υπόστασης της φυλακής, τα δικαιώματα ενώ γενικά πρέπει να ασκούνται ακώλυτα, στη συγκεκριμένη περίπτωση υφίστανται κάποιους περιορισμούς ώστε να επιτευχθεί και ο σωφρονισμός. Το πιο συρρικνωμένο δικαίωμα είναι αυτό της προσωπικής ελευθερίας. Ο νομοθέτης πρέπει και οφείλει να σωφρονίσει τον παραβάτη του νόμου, και να αποτρέψει στο κοινωνικό σύνολο την επανάληψη της πράξης.

VIII. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παραπάνω εργασία με τίτλο «Τα συνταγματικά δικαιώματα των φυλακισμένων» γίνεται μια ανάλυση στα παρακάτω δικαιώματα : της ελευθερίας, του νόμιμου δικαστή, έννομης προστασίας, προηγούμενης ακρόασης, αναφοράς, υγείας, ζωής, προστασίας της ιδιωτικής ζωής, οικογένειας, γάμου, επικοινωνίας, παιδείας, θρησκείας, του συνέρχεσθαι, του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Ακόμα γίνεται μνεία στην αρχή «Ουδεμία ποινή, ουδέν έγκλημα, δίχως νόμο». Παρουσιάζεται το τι ισχύει και προβλέπει το Σύνταγμα σε συνάρτηση με τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα, καθώς και κατά πόσο αυτές οι κατοχυρώσεις των δικαιωμάτων περιορίζουν την ελευθερία, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, και την προσωπικότητα του κρατουμένου και τέλος το πόσο ωφέλιμη είναι η κατάσταση αυτή για τον φυλακισμένο.

IX. SUMMARY

In the above text about “The constitutional rights of prisoners” they are analyzed the following rights: The right of freedom, law protection, reporting, life, health, protection of private life, making family, getting married, communicating, being educated, freedom of religion. Moreover, it is mentioned the right to assemble in public, to vote and be eligible. Furthermore, the text is referred to the rudiment: “Nobody is punished and there is not any crime, if a law has not yet instituted”. Additionally, it is set out what the constitution says about imprisoned people in connection with the correctional code and to which extent these specific rules about imprisoned people rights restrict human dignity, prisoner’s personality and lastly if imprisoned people gain anything from these consolidated institutions and rules.

X. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξιάδης Στέργιος, Σωφρονιστική, έκδοση δ\λ\λ, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2001.
2. Αλεξιάδης Στέργιος, Βασικοί Κανόνες για τη μεταχείριση των κρατουμένων-Κώδικες-, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996.
3. Αλεξιάδης Στέργιος, Ανθρώπινα Δικαιώματα Ποινική Καταστολή, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1990.
4. Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, Τα δικαιώματα των κρατουμένων, 1968.
5. Δασκαλάκης Ηλίας, Μεταχείριση Εγκληματία, Εκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1985
6. Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου τόμος III, I Έκδοση, Αθήνα, 2004.
7. Κουράκης Ε. Νέστωρ, Η Ποινική Καταστολή μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος, Εκδ. Αντ. Ν.Σάκκουλα, 1997.

8. Μαργαρίτης Λ. Παρασκευόπουλος Ν., Ποινολόγια Άρθρα 50-133, στ'έκδοση, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2000.
9. Σπινέλλη Κ.Δ. και Τσήτουρα Α., Κρατούμενοι και Δικαιώματα του ανθρώπου, Εκδ. Αντ. Ν.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1996.
10. Τσήτουρα Α., Η στέρηση της ελευθερίας στο ποινικό σύστημα και τα δικαιώματα του ανθρώπου 42^ο Διεθνές Σεμινάριο Εγκληματολογίας Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του Ανθρώπου, Νομ. Βιβλ., Αθήνα, 1991.
11. Τσήτουρα Α., Ποινικά 42 Κουράκη Ν.Ε. (ειδ.επιμέλεια) Αντεγκλητική Πολιτική εικοσιέξι μελέτες για τα θεωρητικά της ζητήματα και τις αστοχίες κατά την εφαρμογή της, Εκ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1994.

ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάδης Στέργιος, Οι άδειες των κρατουμένων που εκτίουν μακροχρόνιες ποινές, Αρμ. 1985, 1.
- Αλεξιάδης Στέργιος, Τα συνταγματικά Δικαιώματα των κρατουμένων σε διάλογο, Ποιν. Χρον. ΛΘ'785.
- Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος, Τα δικαιώματα των κρατουμένων και η προστασία τους, Νο Β 1984.
- Αναγνωστάκης Κ. Στέφανος – Σοφιανός Α. Ευθύμιος, Η απεργία πείνας των κρατουμένων Ποιν. Χρον. 1984.
- Μανιτάκης Αντώνης, Τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία τους, Ποιν. Χρον. ΛΘ 161, 1989.
- Τσήτουρα Αγγαΐα, Τα εκλεκτορικά, αστικά και κοινωνικά δικαιώματα των κρατουμένων, Σωφρονιστική Επιθεώρηση ΙΓ' 1960 3Σ.
- Χατζή Χρύσα, Η φυλάκιση ως ειδική σχέση εξουσίας, Το Σ 1998 287.

**ΧΙ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΣΤ. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ**

ΣΤ. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ: INTRACOM-NΟΜΟΣ

19-4/2001 ΕΔΔΑ 28524/95 (302613)

Μέγεθος Γραμμάτων

ΠΟΙΝΔ/ΝΗ/2001 (734)

Απόφαση της 19.4.2001, Υπόθεση Ρ. κατά Ελλάδας

Προσφυγή Νο 28524/95

**Σύλληψη του προσφεύγοντα, Βρετανού υπηκόου, στο
Αεροδρόμιο του**

**Ελληνικού για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών,
κράτησή του, στις**

φυλακές Κορυδαλλού, καταδίκη του σε ποινή φυλακίσεως 9

ετών, σε δεύτερο
 βαθμό και εν συνεχεία απέλασή του από την Ελλάδα.
 Προσφυγή του στο
 Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για παράβαση
 των άρθρων 3 και 6
 της ΕΣΔΑ. Κρίση του ανωτέρω Δικαστηρίου, ότι οι συνθήκες
 κράτησής του
 στη μονάδα απομόνωσης της Πτέρυγας
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Δέλτα"////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////" των φυλακών Κορυδαλλού
 συνιστούν εξευτελιστική μεταχείρισή του, υπό την έννοια του
 άρθρου 3
 της ΕΣΔΑ και ότι, ως εκ τούτου, υφίσταται παραβίαση αυτού.
 Κρίση ότι
 δεν υφίσταται παραβίαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Απόφαση
 του ανωτέρω
 Δικαστηρίου, κατά πλειοψηφία, ότι ο προσφεύγων υπέστη
 ηθική βλάβη, ως
 συνέπεια της ανωτέρω κρατήσεώς του, η οποία για να
 αποκατασταθεί, θα
 πρέπει να του επιδικασθεί ως χρηματική ικανοποίηση λόγω
 της ηθικής του
 βλάβης το ποσό των 5.000.000 δραχμών (με μειοψηφία του
 δικαστή της
 Ελληνικής Κυβέρνησης και παρατηρήσεις Δημ. Ζαμιανίτη,
 στην ΠοινΔικ
 2001:739).

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ**Προσφυγή Νο 28524/95, απόφαση της 19.4.2001****Υπόθεση Ρ. κατά Ελλάδας****Πρόεδρος: A.B. Baka.****Μέλη: G. Bonello, V. Stranzicka, P. Lorenzen, M. Fischbach,
E. Levits, C.D. Spinellis (ad hoc δικαστής).****Απόσπασμα :****I. Τα πραγματικά περιστατικά**

Η υπόθεση ήχθη ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου πριν τη θέση σε ισχύ του 11ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, η δε σχετική προσφυγή έγινε εν μέρει δεκτή από την Επιτροπή την 21.5.1998. Ο προσφεύγων, Βρετανός υπήκοος, ο οποίος είχε υποβληθεί σε θεραπεία ως χρήστης ηρωίνης στην πατρίδα του, συνελήφθη στο Αεροδρόμιο του Ελληνικού για παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών την 19.8.1994, κρατήθηκε στο κτίριο της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών έως την 24.8.1994, οπότε και εισήχθη σε κωματώδη κατάσταση στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο των Φυλακών Κορυδαλλού. Την 30.8.1994 εξήλθε του Ψυχιατρικού

Νοσοκομείου και, χαρακτηρισθείς ως χρήστης ναρκωτικών ουσιών, εισήχθη

αμέσως στη μονάδα απομόνωσης της Πτέρυγας

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////"Δέλτα"////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////" και εν συνεχεία

μεταφέρθηκε στην Πτέρυγα

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////"Αλφα"////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////" του ίδιου Σωφρονιστικού Καταστήματος.

Σε πρώτο βαθμό καταδικάστηκε από το Τριμελές Εφετείο

Κακουργημάτων σε

κάθειρξη 13 ετών και χρηματική ποινή 5.000.000 δρχ. και

άσκησε έφεση.

Τον Σεπτέμβριο του 1996 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στις Φυλακές

Τίρυνθας και εν συνεχεία στις Φυλακές Αγιάς Χανίων, προς εξασφάλιση

καλύτερων συνθηκών κράτησής του, τον Νοέμβριο 1997 του επεβλήθη ποινή

φυλάκισης εννέα ετών σε δεύτερο βαθμό και διατάχθηκε η απέλασή του από

την Ελλάδα. Ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση

υφ////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////'όρον απόλυσής του, η

οποία

έγινε δεκτή και μετά τούτο απελάθηκε από την Ελλάδα την 22.6.1998.

Ο προσφεύγων επικαλέσθηκε ότι: α) οι συνθήκες κράτησής του στις Φυλακές Κορυδαλλού συνιστούσαν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, β) η μη εξασφάλιση από τις σωφρονιστικές αρχές χώρων κράτησης διαφορετικών για τους υποδίκους από τους προοριζόμενους για τους καταδίκους, συνιστά παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας και γ) η Διοίκηση των Φυλακών άνοιγε και ελάμβανε γνώση των επιστολών της Γραμματείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕυρΕΔΑ).

II. Η αναφορά της ΕυρΕΔΑ

Προκειμένου να μορφώσει άποψη, η Επιτροπή στηρίχθηκε στα όσα προφορικά ανέφεραν ο προσφεύγων και τρεις μάρτυρες. Ειδικότερα ο προσφεύγων ανέφερε ότι: α) στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο των Φυλακών κρατήθηκε επί 3 ημέρες σε κελί ενός ατόμου και για 4-5 ημέρες ακόμη σε κελί 8-10 ατόμων με έντονα προβλήματα (ψυχικής) διατάραξης. Κοιμόντουσαν σε στρώματα στο πάτωμα, με ανοικτά τα παράθυρα για τη ζέστη, περιστασιακά τους επιτρεπόταν να εξέλθουν για την ατομική τους υγιεινή και για να περπατήσουν στο προαύλιο, ενώ η σίτισή

τους γινόταν
 σε πλαστικά δοχεία που αφήνονταν στο πάτωμα, β) όταν
 μεταφέρθηκε από το
 Ψυχιατρικό Νοσοκομείο στις (κυρίως) Φυλακές Κορυδαλλού,
 κατόπιν
 αιτήματός του να τοποθετηθεί κάπου όπου θα υπάρχει ησυχία,
 μεταφέρθηκε
 εν αγνοία του στη μονάδα απομόνωσης της Πτέρυγας
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Δέλτα////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////", σε ένα πολύ
 μικρό και ψηλό κελί (το οποίο μοιραζόταν με έναν Έλληνα
 στην εθνικότητα
 κρατούμενο), με δύο κρεβάτια, μεταξύ των οποίων ο
 διάδρομος ήταν
 ιδιαίτερα στενός, με δύο πόρτες, μία εκ των οποίων είχε
 άνοιγμα
 επιτήρησης (από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους), ένα
 παράθυρο στην
 οροφή, που δεν άνοιγε και που ήταν τόσο βρώμικο, ώστε το
 φυσικό φως δεν
 ήταν δυνατόν να το διαπεράσει και έναν ηλεκτρικό λαμπτήρα,
 το φως του
 οποίου δεν επαρκούσε για ανάγνωση. Υπήρχε επίσης μία
 ασιατικού τύπου
 τουαλέτα, χωρίς διαχωριστικό μεταξύ αυτής και του
 υπόλοιπου χώρου του
 κελιού, το νερό στην οποία άλλοτε έρρεε και άλλοτε όχι. Στη
 μονάδα,
 στην οποία υπήρχαν εννέα κελιά, υπήρχε ένα λουτρό, που θα
 έπρεπε να

μοιραστούν οι έως και τρεις ανά κελί κρατούμενοι, ενώ στο κελί δεν υπήρχε νιπτήρας. Το κελί παρέμενε ανοικτό την ημέρα, οπότε ο προσφεύγων μπορούσε να περπατήσει σε ένα μικρό προαύλιο περικλειστο από ψηλούς τοίχους και κλειδωνόταν το βράδυ. Την καλοκαιρινή περίοδο η ζέστη στο κελί ήταν ανυπόφορη, δεν υπήρχε εξαερισμός ούτε νερό, ώστε ο προσφεύγων γέμιζε ένα μπουκάλι νερό από το λουτρό και κάποτε από την τουαλέτα. Αν και του προτάθηκε να μεταφερθεί σε κανονικό κελί της Πτέρυγας

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////"Δέλτα"////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////",

αρνήθηκε διότι εκεί -εν αντιθέσει με τη μονάδα απομόνωσης- εκρατούντο κυρίως τοξικομανείς και εκείνος ήθελε να αποφύγει την επαφή με τα ναρκωτικά, γ) στην Πτέρυγα

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////"Αλφα"////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////", την καλύτερη Πτέρυγα των Φυλακών, στην οποία εκρατούντο κυρίως εγκληματίες οικονομικών εγκλημάτων μεταφέρθηκε ο προσφεύγων, μαζί με τον Έλληνα υπήκοο με

δύο ώρες, δ) για την όλη περίοδο της κράτησής του στο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού, ο προσφεύγων παραπονείται ότι δεν του δόθηκαν μαξιλάρι, σεντόνια, είδη ατομικής υγιεινής, σαπούνι, χαρτί τουαλέτας, παρά μόνο κουβέρτες, τα υπόλοιπα δε έπρεπε να αγοράζει από την καντίνα με την ενίσχυση συχνά της κοινωνικής υπηρεσίας της φυλακής και φιλανθρωπικών οργανώσεων, ενώ άλλα τα εξασφάλισε από τρίτους κρατούμενους. Στα δέκα λουτρά του υπογείου, στα οποία υπήρχε ζεστό νερό για δύο ώρες ημερησίως, θα έπρεπε να εξυπηρετούνται οι 250-360 φυλακισμένοι της Πτέρυγας. Ο προσφεύγων αντιμετώπισε επίσης προβλήματα με το πλύσιμο των ρούχων του, την αδυναμία επικοινωνίας με το -πλην του κοινωνικού λειτουργού- μη αγγλόφωνο προσωπικό, τη μη συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και απασχόλησης, συναντήσεων με τον κοινωνικό λειτουργό και τηλεφωνικής επικοινωνίας, που του επιτρεπόταν άπαξ ανά εβδομάδα.

Ο Σ.Α. - Διευθυντής των Φυλακών μεταξύ 14.12.1994 και 15.9.1997 - δεν συμμερίσθηκε τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος και έκανε λόγο για βελτιώσεις στη μονάδα απομόνωσης (τοποθέτηση διαχωριστικού πίνακα

ναρκωτικά. Η άποψή της
 ήταν ότι η μονάδα
 απομόνωσης δεν ήταν κατάλληλη για τον εγκλεισμό
 κρατουμένων, αλλά δεν
 επηρέασε τον προσφεύγοντα, ο οποίος αντιμετώπιζε
 στερητικό σύνδρομο και
 δεν μπορούσε ακόμη να μεταφερθεί στην Πτέρυγα
 "Αλφα", η οποία
 προοριζόταν για εγκληματίες
 "λευκού
 κολλάρου" και όσους
 επεδείκνυαν
 καλή διαγωγή. Οσον αφορά στην προμήθεια του
 προσφεύγοντος με είδη
 ατομικής υγιεινής και ρουχισμό, η Β.Φ. είχε την άποψη ότι ο
 προσφεύγων
 μπορούσε να τα προμηθευθεί αυτά από την κοινωνική
 υπηρεσία των φυλακών
 και από τις προμήθειες των φιλανθρωπικών οργανώσεων, δεν
 ήταν σε θέση
 όμως να γνωρίζει τι ακριβώς δόθηκε στον προσφεύγοντα (λ.χ.
 σεντόνια).

Ο Π.Π., συγκρατούμενος του προσφεύγοντος επί ένα συνολικά έτος στη

μονάδα απομόνωσης και στις Πτέρυγες

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// "Δέλτα"////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// " και

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// "Αλφα"////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// " δήλωσε ότι

τοποθετήθηκε ως νέος κρατούμενος
κατ'////////////////////////////////////

////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// ' αρχάς με τον

προσφεύγοντα σε ένα
από τα εννέα κελιά της μονάδας απομόνωσης, στα οποία
τοποθετούνταν 2-3

φυλακισμένοι. Στο κελί τους υπήρχαν δύο κρεβάτια με στρώμα
και

κουβέρτα, αλλά δεν τους δόθηκε μαξιλάρι και σεντόνια ούτε
υπήρχε

διαχωριστικό μεταξύ της τουαλέτας και του υπολοίπου χώρου
του κελιού.

Την περίοδο που έκανε ζέστη ο προσφεύγων αντιμετώπιζε
αναπνευστικό

πρόβλημα και ξυπνούσε τη νύχτα από τον βήχα. Στην Πτέρυγα

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
//////////////////////////////////// "Αλφα"////////////////////////////////////

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////" η
 τουαλέτα είχε διαχωριστικό που δεν ήταν σπασμένο. Γενικώς,
 όσον αφορά
 στις συνθήκες κράτησης στις φυλακές, κατέθεσε ότι το φαγητό
 ήταν κακής
 ποιότητας και ο κίνδυνος μόλυνσης από τις γάτες ορατός, ότι
 μπορούσε
 κανείς να κάνει ντους χωρίς να περιμένει σε ουρές, αν και τα
 λουτρά δεν
 είχαν διαχωριστικά παραβάν και το νερό δεν επαρκούσε, ότι
 μιλούσε στον
 προσφεύγοντα άλλοτε στα αγγλικά και άλλοτε στα ελληνικά
 και συχνά τον
 συμβούλευε, ότι προμήθευαν τους κρατούμενους μόνο
 σαπούνι και τα
 υπόλοιπα αναγκαία είδη έπρεπε να τα εξασφαλίσουν με
 δυσκολία από την
 κοινωνική υπηρεσία, ενώ άλλα είδη (οδοντόπαστα, χαρτί
 τουαλέτας κ.λπ.)
 έδινε εκείνος στον προσφεύγοντα.

III. Η αυτοψία της ΕυρΕΔΑ στις Φυλακές Κορυδαλλού

Αντιπροσωπεία της ΕυρΕΔΑ επισκέφθηκε την 22.6.1998 τις
 Φυλακές

Κορυδαλλού και επιθεώρησε το κελί 9 της Πτέρυγας

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Δέλτα////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////", στο οποίο

κρατήθηκε ο προσφεύγων και με την αναφορά της, της 4.6.1999, κατέληξε

στην άποψη ότι: α) υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, ως συνέπεια της

κράτησης του προσφεύγοντος στη μονάδα απομόνωσης της Πτέρυγας

////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Δέλτα"////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"

των Φυλακών Κορυδαλλού, β) δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2

ΕΣΔΑ, ενώ γ) υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Οι αιτιάσεις του

προσφεύγοντος αποδείχθηκαν εν γένει βάσιμες. Οι διαστάσεις του κελιού

ήταν 2,27 επί 3 μέτρα και, ενόψει του ότι πρακτικά δεν υπήρχε παράθυρο,

η ατμόσφαιρα σε αυτό ήταν κλειστοφοβική. Κατά την επίσκεψη της

Αντιπροσωπείας οι κρατούμενοι βρίσκονταν στα κελιά και στα κρεβάτια

τους, λόγω του περιορισμένου χώρου. Τα κελιά ήταν δύο ατόμων, δίπλα στα

κρεβάτια ήταν η τουαλέτα, μεταξύ της οποίας και του υπολοίπου χώρου του

κελιού δεν υπήρχε χώρισμα. Κάποιοι κρατούμενοι είχαν οι ίδιοι

τοποθετήσει κουρτίνες, για να δημιουργήσουν χώρισμα. Η όλη μονάδα ήταν

πολύ ζεστή, τα δε κελιά, λόγω της έλλειψης εξαερισμού, θύμιζαν

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"φούρνους////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////". Ο αέρας μύριζε κλεισούρα και από τα κελιά
 αναδύοταν

δυσωδία. Τα κελιά χρειάζονταν συντήρηση και ήταν πολύ
 βρώμικα. Κάποιοι
 κρατούμενοι παραπονέθηκαν για την ύπαρξη ποντικών στα
 κελιά. Στο κελί 9
 υπήρχε βρύση - που τοποθετήθηκε προσφάτως σύμφωνα με
 τον προσφεύγοντα -
 αλλά όχι νιπτήρας. Στις πόρτες κάποιων κελιών υπήρχαν
 πινακίδες με την
 ένδειξη

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"WC////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////". Σε ερώτηση των μελών της Αντιπροσωπείας, οι
 κρατούμενοι

απάντησαν ότι τις πινακίδες τοποθετούσαν κατά τις ώρες που
 τα κελιά
 ήταν ανοικτά και έκαναν χρήση της τουαλέτας, ώστε να μην
 εισέρχονται οι
 συγκρατούμενοί τους. Το κελί του προσφεύγοντος μπορούσε
 να παρομοιασθεί
 με μεσαιωνικό μπουντρούμι. Η γενική ατμόσφαιρα ήταν
 αποκρουστική. Η

Αντιπροσωπεία επισκέφθηκε ακόμη κελί της Πτέρυγας

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////

//////////////////////////////////////"**Αλφα**//////////////////////////////////////
//////////////////////////////////////
//////////////////////////////////////
//////////////////////////////////////" **των Φυλακών,**
όπου επίσης κρατήθηκε ο προσφεύγων και διαπίστωσε ως
ακριβείς τις
σχετικές παρατηρήσεις του. Το κελί είχε διαστάσεις 4,5 επί 2,5
μέτρα
και τα παράθυρά του είχαν επαρκές μέγεθος. Τα λουτρά του
υπογείου
βρέθηκαν σε εύλογο βαθμό καθαρά. Από αυτά τα περισσότερα
είχαν
διαχωριστικές κουρτίνες και μερικά όχι. Στον αποθηκευτικό
χώρο των
Φυλακών υπήρχαν μικροί σάκοι που περιείχαν χαρτί
τουαλέτας και είδη
προσωπικής υγιεινής προς διανομή στους άρτι
αφικνουμένους κρατούμενους.
Αυτό είχε συμβεί όμως εντελώς πρόσφατα. Σεντόνια δεν
υπήρχαν και
-σύμφωνα με τα λεγόμενα του υπευθύνου- είτε είχαν όλα ήδη
διανεμηθεί
είτε βρίσκονταν στο πλυντήριο. Ο χώρος από τον οποίο
προμηθεύονταν οι
κρατούμενοι είδη που χρειάζονταν ήταν κλειστός και άνοιγε
άπαξ
εβδομαδιαίως. Εκεί υπήρχαν πολλά μεταχειρισμένα ρούχα,
χαρτί τουαλέτας
και ένα σεντόνι, καθώς και το βιβλίο όπου σημειωνόταν ποιο
είδος
προμηθευόταν κατά καιρούς κάθε κρατούμενος. Η κουζίνα
ήταν μάλλον
καθαρή. Η Αντιπροσωπεία είχε επίσης την ευκαιρία να δει τις
μάλλον

μεγάλες ουρές που σχημάτιζαν οι κρατούμενοι για να τηλεφωνήσουν. Βιβλία εμφανίζοντα την κίνηση των κρατουμένων στις διάφορες Πτέρυγες των Φυλακών δεν ετηρούντο, κατά τα λεγόμενα του υπευθύνου, αλλά το μόνο διαθέσιμο στοιχείο ήταν το κελί όπου κάθε κρατούμενος κρατήθηκε έως την αποχώρησή του για κάποιο λόγο από τις Φυλακές.

Το Δικαστήριο εν συνεχεία υπενθυμίζει ότι το Μάρτιο του 1993 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης (CTP) επισκέφθηκε τις Φυλακές Κορυδαλλού και την 29.11.1994 εξέδωσε σχετική Εκθεσή της, στην οποία επεσήμανε μία σειρά προβλημάτων και προέβη σε συστάσεις προς αντιμετώπισή τους. (Ειδικότερα, από την Επιτροπή υπογραμμίσθηκαν προβλήματα όπως ο υπερπληθυσμός των φυλακών, ο ανεπαρκής αριθμός του φυλακτικού προσωπικού, ο ανεπαρκής -λόγω του υπερπληθυσμού- διαθέσιμος για κάθε κρατούμενο χώρος του κελιού, οι ελεγχόμενες από πλευράς υγιεινής συνθήκες κράτησης, η απουσία προγραμμάτων απασχόλησης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, επιμορφωτικών προγραμμάτων και δυνατότητας γύμνασης των κρατουμένων και πρότεινε -μεταξύ άλλων- τη λήψη μέτρων

όπως την

κατ' ανώτατο όριο φύλαξη
 έως τριών κρατουμένων ανά κελί, τη
 χορήγηση σε κάθε κρατούμενο κρεβατιού και στρώματος, την
 εξασφάλιση
 συνθηκών υγιεινής στους χώρους φύλαξης και στους χώρους
 κοινής χρήσης,
 την ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης των κρατουμένων,
 την τοποθέτηση
 τραπεζιού και καρέκλας στα κελιά των μονάδων απομόνωσης,
 την εξασφάλιση
 μιας τουλάχιστον ώρας ημερησίως για άσκηση στην ύπαιθρο
 σε κάθε
 κρατούμενο, την εξασφάλιση άλλων συνθηκών κράτησης για
 άτομα με ψυχικές
 διαταραχές υπό τη στενή επιτήρηση εξειδικευμένου
 προσωπικού κ.ά.).

IV. Το νομικό πλαίσιο

1. Επί της παραβίασεως του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ

(63) Ο προσφεύγων παραπονείται ότι οι συνθήκες κράτησής
 του στις
 Φυλακές Κορυδαλλού εμπίπτουν στην έννοια της
 απάνθρωπης και
 εξευτελιστικής μεταχείρισης. Ειδικότερα εντοπίζει το
 πρόβλημα στις
 συνθήκες κράτησής του στην Πτέρυγα

"Δέλτα"

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////" των Φυλακών, επικαλούμενος
 παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως
 εξής:

//////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Ουδείς επιτρέπεται να
 υποβληθή εις βασάνους, ούτε εις ποινάς ή
 μεταχείρισιν απανθρώπους ή
 εξευτελιστικός////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////".

(64) Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι ουδέποτε ζήτησε να
 τοποθετηθεί στη
 μονάδα απομόνωσης, πράγμα το οποίο αποφάσισε
 αφ////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////'εαυτής η Διοίκηση των
 Φυλακών. Μετά μία εβδομάδα του δόθηκε η ευκαιρία να
 μεταφερθεί στα
 κανονικά κελιά της Πτέρυγας
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"Δέλτα////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////", πλην όμως δεν συμφώνησε διότι
 ήθελε να παραμείνει μακριά από τα ναρκωτικά. Ισχυρίζεται
 επίσης ότι οι
 συνθήκες διαβίωσης στη μονάδα απομόνωσης δεν άλλαξαν
 ουσιωδώς από τον

χρόνο κράτησής του μέχρι την επίσκεψη της Αντιπροσωπείας.
Ειδικότερα

παραπονείται ότι ήταν υποχρεωμένος να περνά ένα
υπολογίσιμο διάστημα

κάθε ημέρας καθηλωμένος στο κρεβάτι του, ενώ στο κελί δεν
υπήρχε

εξαερισμός και παράθυρο. Παραπονείται επίσης ότι δεν
παρέχονταν από τη

διοίκηση των Φυλακών στους κρατούμενους σεντόνια,
μαξιλάρια, χαρτί

τουαλέτας και είδη προσωπικής υγιεινής. Αν και οι
κρατούμενοι που δεν

είχαν την οικονομική δυνατότητα, όπως ο προσφεύγων,
μπορούσαν να

απευθυνθούν στην κοινωνική υπηρεσία της φυλακής, δεν ήταν
βέβαιο ότι θα

κάλυπταν έτσι τις ανάγκες τους. Το γεγονός επίσης ότι ο
προσφεύγων

μπορούσε να προμηθευτεί τα είδη αυτά από άλλους
κρατούμενους, δεν

απαλλάσσει την κυβέρνηση από την ευθύνη της σύμφωνα με
τη Σύμβαση. Ο

προσφεύγων ισχυρίζεται ότι κατέληξε να κοιμάται με μία
κουβέρτα χωρίς

σεντόνια τη θερμότερη εποχή του χρόνου. Παραπονείται
ακόμη ότι ήταν

υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί την τουαλέτα μπροστά στον
συγκρατούμενό

του και να είναι παρών όταν τη χρησιμοποιούσε ο τελευταίος.
Ισχυρίζεται

ότι αισθάνθηκε ταπείνωση και θλίψη και πως οι συνθήκες
κράτησής του

είχαν δυσμενείς οργανικές και συναισθηματικές επιπτώσεις
πάνω του.

(66) Η Κυβέρνηση επιπροσθέτως αμφισβητεί ότι η μεταχείριση της οποίας έτυχε ο προσφεύγων ενέχει το minimum σοβαρότητας που απαιτείται για την εξέτασή της υπό το πρίσμα του άρθρου 3 ΕΣΔΑ. Υπογραμμίζει ότι οι συνθήκες κράτησης του τελευταίου σε καμία περίπτωση δεν δηλώνουν περιφρόνηση ή έλλειψη σεβασμού προς αυτόν ως άτομο, αλλά αντίθετα οι αρχές των φυλακών προσπάθησαν να αμβλύνουν την κατάσταση επιτρέποντάς του extra τηλεφωνήματα. Ο ίδιος ο προσφεύγων παραδέχεται ότι ποτέ δεν αφέθηκε ακάθαρτος στη μονάδα απομόνωσης, συχνά μπορούσε να χρησιμοποιεί το λουτρό και να έχει συναντήσεις με τον ψυχίατρο των Φυλακών. Σύμφωνα με την Κυβέρνηση δεν υφίσταται ένδειξη ότι οι συνθήκες κράτησης του προσφεύγοντος, του προκάλεσαν τραύματα ή καθ'οιονδήποτε τρόπο τον έκαναν να υποφέρει οργανικά ή συναισθηματικά.

(67) Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του, η μεταχείριση των ασθενών θα πρέπει να αγγίζει ένα minimum επίπεδο σκληρότητας, ώστε να εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 3 ΕΣΔΑ. Η εκτίμηση του επιπέδου αυτού είναι σχετική. Εξαρτάται από τις συνολικές

περιστάσεις της υπόθεσης, όπως τη διάρκεια της μεταχείρισης, τις οργανικές και συναισθηματικές επιπτώσεις της και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το φύλο, την ηλικία, την κατάσταση της υγείας του θύματος (βλ. μεταξύ άλλων *Ireland vs the United Kingdom*, απόφαση της 18.1.1978, Series A no. 25, ρ. 65, παρ. 162).

(68) Περαιτέρω, προκειμένου να κριθεί κάποια μεταχείριση ως
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////"εξευτελιστική"////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////" υπό την έννοια του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο θα εξετάσει εάν σκοπός της είναι να ταπεινώσει και υποβαθμίσει το πρόσωπο που αφορά και εάν οι συνέπειές της επηρεάζουν αρνητικά την προσωπικότητά του/της κατά τρόπον ασυμβίβαστο προς το άρθρο 3 (βλ. την απόφαση της 16.12.1997, *Raninen vs Finland*, Report of Judgements and Decisions, 1997-VIII, pp. 2821-22, παρ. 55).

(69) Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο σημειώνει κατ'////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////
 //////////////////////////////////////'αρχήν ότι, εν αντιθέσει προς όσα η Κυβέρνηση ισχυρίζεται, ο προσφεύγων δεν τοποθετήθηκε στη μονάδα απομόνωσης διότι το θέλησε ο

//"**Δέλτα**//////////////////////////////////////
 //
 //
 //", γεγονός ιδιαίτερης σημασίας. Υπό τις
 περιστάσεις αυτές
 το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν μπορεί να κατηγορηθεί ο
 προσφεύγων επειδή
 αρνήθηκε να μεταφερθεί από τη μονάδα απομόνωσης και, ως
 εκ τούτου, δεν
 συνήνεσε στην κράτησή του στη μονάδα απομόνωσης της
Πτέρυγας
 //
 //
 //"**Δέλτα**//////////////////////////////////////
 //
 //
 //".

(70) Οσον αφορά στις συνθήκες κράτησης στη μονάδα απομόνωσης, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τα ευρήματα των Αντιπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, ιδίως, τα σχετικά με το μέγεθος, το φωτισμό και τον εξαερισμό του κελιού του προσφεύγοντος, στοιχεία που δεν άλλαξαν από το χρόνο κράτησής του και εξής. Οσον αφορά στον εξαερισμό, το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα ευρήματα της Αντιπροσωπείας δεν ταυτίζονται απολύτως με εκείνα της Αναφοράς του έτους 1994 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής

Μεταχείρισης (CPT). Ωστόσο η επιθεώρηση της CPT έλαβε χώρα τον Μάρτιο και της Αντιπροσωπείας της ΕυρΕΔΑ τον Ιούνιο, περίοδο κατά την οποία οι κλιματολογικές συνθήκες προσομοιάζουν ιδιαίτερα με εκείνες για τις οποίες παραπονείται ο προσφεύγων. Το Δικαστήριο πάντως κρίνει ότι πρέπει να βασισθεί στα πορίσματα της αυτοψίας της Αντιπροσωπείας, η οποία ερεύνησε σε βάθος τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος, με ιδιαίτερη έμφαση στην εξέταση του συγκεκριμένου χώρου, στον οποίο κρατήθηκε αυτός.

(71) Το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων παραδέχεται ότι η πόρτα του κελιού παρέμενε ανοικτή κατά τη διάρκεια της ημέρας, ώστε μπορούσε να κυκλοφορεί ελεύθερα στον χώρο της μονάδας απομόνωσης. Παρά το γεγονός ότι ο χώρος αυτός και το προαύλιό του δεν ήταν μεγάλος, η μειωμένη -έστω- δυνατότητά του να μετακινείται, πρέπει να αποτελούσε για τον προσφεύγοντα κάποιας μορφής ανακούφιση.

(72) Εν τούτοις, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων ήταν υποχρεωμένος να περνά μέρος του απογεύματος και ολόκληρη τη νύκτα στο κελί του, το οποίο έπρεπε να μοιρασθεί με άλλο άτομο, παρά το γεγονός

ότι αυτό είχε κατασκευασθεί για να δεχθεί έναν μόνο κρατούμενο. Κατά τούτο η κατάσταση που εκθέτει ο προσφεύγων διαφέρει από την Εκθεση του 1994 της CPT. Για τον προσφεύγοντα, το να είναι υποχρεωμένος να μοιραστεί το κελί του με ένα ακόμη άτομο, είχε ως συνέπεια το να πρέπει να μένει καθηλωμένος στο κρεβάτι του ενόσω η πόρτα του κελιού ήταν κλειδωμένη. Αλλωστε, δεν υπήρχε ούτε εξαερισμός στο κελί παρά μόνο η οπή επιτήρησης στην πόρτα. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η Αντιπροσωπεία της ΕυρΕΔΑ κατά την αυτοψία που διενήργησε διαπίστωσε ότι τα κελιά στη μονάδα απομόνωσης ήταν εξαιρετικά ζεστά, καίτοι τον Ιούνιο η θερμοκρασία στην Ελλάδα δεν φθάνει στο ανώτατο επίπεδό της. Είναι αλήθεια μιν ότι η επίσκεψη της Αντιπροσωπείας έλαβε χώρα απογευματινή ώρα, κατά την οποία ο προσφεύγων δεν θα ήταν κλειδωμένος στο κελί του, πλην όμως το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι την περίοδο κατά την οποία ο προσφεύγων κρατήθηκε στη μονάδα απομόνωσης, η θερμοκρασία στην Ελλάδα έχει την τάση να αυξάνεται σε αξιοσημείωτο βαθμό, συχνά ακόμη και τη νύχτα. Τούτο επιβεβαιώθηκε και από τον Έλληνα κρατούμενο, που μοιραζόταν το κελί με τον προσφεύγοντα, ο οποίος διαβεβαίωσε ότι ο

τελευταίος επηρεάσθηκε ιδιαιτέρως οργανικά από τη ζέστη και την έλλειψη εξαερισμού.

(73) Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι καθ'ορισμένο χρόνο ο χρόνος του απογεύματος και της νύχτας η πόρτα του κελιού ήταν κλειδωμένη, ο προσφεύγων ήταν υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί την ασιατικού τύπου τουαλέτα του κελιού, την οποία τίποτε (πίνακας, χώρισμα κλπ.) δεν διαχώριζε από τον υπόλοιπο χώρο του κελιού, του οποίου ο προσφεύγων δεν ήταν ο μόνος ένοικος.

(74) Υπό το φως των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι υπήρχε θετική πρόθεση ταπείνωσης ή υποβάθμισης του προσφεύγοντος. Εντούτοις, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, παρά το γεγονός πως το ερώτημα εάν σκοπός της μεταχείρισης ήταν η ταπείνωση ή ο εξευτελισμός του θύματος αποτελεί παράγοντα προς εξέταση, η απουσία τέτοιου σκοπού δεν μπορεί να αποκλείσει πιθανή παραβίαση του άρθρου 3 (V. vs the United Kingdom [GC], no. 24888/94, παρ. 71, ECHR-IX).

(75) Στην προκειμένη περίπτωση, γεγονός παραμένει ότι οι αρμόδιες αρχές δεν έκαναν κανένα βήμα για τη βελτίωση των αντικειμενικά απαράδεκτων συνθηκών κράτησης του προσφεύγοντος. Η άποψη του Δικαστηρίου είναι ότι η παράλειψη αυτή φανερώνει έλλειψη σεβασμού έναντι του τελευταίου. Το Δικαστήριο λαμβάνει ιδιαιτέρως υπόψη ότι για τουλάχιστον δύο μήνες, ο προσφεύγων ήταν υποχρεωμένος να περνά σημαντικό μέρος κάθε ημέρας ουσιαστικά καθηλωμένος στο κρεβάτι του, σε ένα κελί χωρίς εξαερισμό και παράθυρο, το οποίο κατά καιρούς ήταν ανυπόφορα ζεστό. Επίσης ήταν υποχρεωμένος να χρησιμοποιεί την τουαλέτα παρουσία του συγκρατουμένου του και να είναι παρών όταν τη χρησιμοποιούσε εκείνος. Το Δικαστήριο δεν πείθεται από τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι οι συνθήκες αυτές δεν επηρέασαν τον προσφεύγοντα κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς το άρθρο 3. Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι της άποψης ότι οι συνθήκες κράτησης μείωσαν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του προσφεύγοντος και του δημιούργησαν αισθήματα άγχους και κατωτερότητας, ικανά να τον ταπεινώσουν και να τον εξευτελίσουν, πιθανώς δε πλήττοντας τη σωματική και τη συναισθηματική του αντοχή. Συνοψίζοντας, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι συνθήκες κράτησης

του

προσφεύγοντος στη μονάδα απομόνωσης της Πτέρυγας

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////**"Δέλτα"**////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////

////////////////////////////////////**" των Φυλακών**

Κορυδαλλού συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση, υπό την έννοια του

άρθρου 3 της Σύμβασης και, ως εκ τούτου, υφίσταται παραβίαση αυτού.

2. Επί της παραβιάσεως του άρθρου 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ

(76) Ο προσφεύγων παραπονείται ότι, παρά το γεγονός ότι ήταν

υπόδικος, υπεβλήθη στο ίδιο καθεστώς κράτησης με τους καταδίκους.

Ισχυρίζεται ότι η αποτυχία των αρχών των Φυλακών Κορυδαλλού να

εξασφαλίσουν ειδικό καθεστώς για τους υποδίκους συνιστά παραβίαση του

τεκμηρίου αθωότητας και επικαλείται το άρθρο 6 παρ. 2 της Σύμβασης το

οποίο έχει ως εξής:

////////////////////////////////////
////////////////////////////////////
////////////////////////////////////**"Παν πρόσωπον**
κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι
αθών μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής
του////////////////////////////////////
////////////////////////////////////

αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει

του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του

νόμου και αποτελεί μέτρον, το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν,

είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την

οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την

πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή

την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών

άλλων////////////////////

////////////////////

////////////////////".

(80) Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η αλληλογραφία των κρατουμένων

πάντοτε ανοίγεται παρουσία τους, διότι τούτο προβλέπει ο νόμος και

είναι αναγκαίο για την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, όπως εισαγωγή

ναρκωτικών ουσιών στη φυλακή. Οι απευθυνόμενες στους κρατουμένους

επιστολές που προέρχονται από όργανα της Σύμβασης δεν είναι δυνατόν να

εξαιρεθούν,

καθ////////////////////

////////////////////

////////////////////'όσον οι φάκελοι του

Δικαστηρίου ή της Επιτροπής μπορούν

να πλαστογραφηθούν από εγκληματίες.

(81) Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν αποδείχθηκε ότι οι προερχόμενες από την Επιτροπή επιστολές ανοίγονταν εν τη απουσία του προσφεύγοντος.

Ωστόσο, η Κυβέρνηση δέχεται ότι τέτοιες επιστολές ανοίγονται πάντοτε

ενώπιον του κρατουμένου στον οποίο αφορούν. Συνακόλουθα, και οι

επιστολές που εστάλησαν από την Επιτροπή στον προσφεύγοντα ανοίχθηκαν

επίσης, ώστε ανακύπτει επέμβαση στο δικαίωμα του τελευταίου για σεβασμό

της αλληλογραφίας του υπό τις προβλέψεις του άρθρου 8 της Σύμβασης, το

οποίο μπορεί να τύχει εφαρμογής μόνο εφόσον συντρέχουν και οι

προβλέψεις της παρ. 2 του ίδιου άρθρου.

(82) Ειδικότερα, προκειμένου να μην αντίκειται στο άρθρο 8 τέτοια

επέμβαση, πρέπει να

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////"προβλέπεται υπό του νόμου////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////", να αποβλέπει στην

επίτευξη έννομου σκοπού και να είναι αναγκαία σε μία δημοκρατική

κοινωνία, προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός (βλ.

Silver & Others

vs the United Kingdom, απόφαση της 25.3.1993, Series A. no.

61, p. 32

παρ. 84, *Petra vs Romania*, απόφαση της 23.9.1998, Reports 1998-VII, p. 2853, παρ. 36).

(83) Η επέμβαση βασιζόταν στο νόμο και μάλιστα στο άρθρο 51 παρ. 2

και 3 του Σωφρονιστικού Κώδικα, το δε Δικαστήριο αρκείται στο ότι με

αυτήν διώκετο

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////"η πρόληψη πιθανών

ταραχών και

εγκλήματος////////////////////////////////////

////////////////////////////////////

////////////////////////////////////".

(84) Οσον αφορά στην αναγκαιότητα της επέμβασης αυτής το Δικαστήριο

δεν βρίσκει λόγους που να επέβαλαν τον έλεγχο της σχετικής αλληλογραφίας, ο εμπιστευτικός χαρακτήρας της οποίας ήταν σημαντικό να

διασφαλισθεί (βλ. απόφαση της 25.3.1992, *Campbell vs the United*

Kingdom, Series A no. 233, p. 22, παρ. 62). Παρά τον υπαινιγμό της

Κυβέρνησης σχετικά με την πιθανότητα παραχάραξης εν γένει φακέλλων της

Επιτροπής, προκειμένου να εισαχθούν απαγορευμένα αντικείμενα και ουσίες

στις φυλακές, το Δικαστήριο θεωρεί, καθώς και τα όργανα της Σύμβασης

έχουν στο παρελθόν πράξει, ότι ο κίνδυνος αυτός είναι τόσο

αμελητέος,

ώστε πρέπει να μην ληφθεί υπόψη (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση

Campbell vs the United Kingdom, Series A no. 233, p. 22, παρ. 62).

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η αιτιώμενη επέμβαση δεν ήταν αναγκαία σε μία

δημοκρατική κοινωνία, υπό την έννοια του άρθρου 8 παρ. 2.

Επομένως, υφίσταται παραβίαση του άρθρου 8.

[...]

V. Η εφαρμογή του άρθρου 41 της Σύμβασης

[...]

(86) Ο προσφεύγων ζητεί 42.000.000 δραχμές ως χρηματική ικανοποίηση, ισχυριζόμενος ότι στην περίπτωση του οι παραβιάσεις της Σύμβασης, οι οποίες είχαν ως συνέπεια ουσιώδη επέμβαση στην οργανική και συναισθηματική του οντότητα, του προκάλεσαν σε σημαντικό βαθμό αγωνία και άγχος.

(87) Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η κατάφαση παραβίασης της Σύμβασης ικανοποιεί επαρκώς τις μη περιουσιακές αξιώσεις του προσφεύγοντος και, σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να περιορισθεί το υπερβολικά υψηλό αιτούμενο ποσό στο εύλογο ποσό των 2.000.000 δρχ.

(88) Το Δικαστήριο έχοντας υπόψη του τις κρίσεις του σχετικά με τις αιτιάσεις του προσφεύγοντος, θεωρεί ότι αυτός υπέστη ηθική βλάβη, ως συνέπεια της κράτησής του, η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί με μόνη τη διαπίστωση κάποιας παραβίασης της Σύμβασης και, υπολογίζοντας με δίκαια κρίση, αναγνωρίζει στον προσφεύγοντα το ποσό των 5.000.000 δραχμών, ως χρηματική ικανοποίηση λόγω της ηθικής του βλάβης.

VI. Η κρίση του Δικαστηρίου

Κατόπιν των ανωτέρω το Δικαστήριο:

- 1. Κρίνει ομόφωνα ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.**
- 2. Κρίνει ομόφωνα ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης.**
- 3. Κρίνει, με ψήφους έξι έναντι μιας, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης.**
- 4. Αποφασίζει ομόφωνα ότι η Κυβέρνηση οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα εντός τριών μηνών το ποσό των 5.000.000 δρχ. ως χρηματική ικανοποίησή του, ότι θα υπολογισθεί επιτόκιο 6 % ετησίως**

από την εκπνοή
της προθεσμίας αυτής και μέχρι το διακανονισμό της
υπόθεσης και
απορρίπτει τους περαιτέρω ισχυρισμούς του προσφεύγοντος
περί δίκαιης
ικανοποίησής του.

[Η άποψη της μειοψηφίας (Δικαστής Κ.Δ. Σπινέλλη)

Η ad hoc δικαστής της Ελληνικής Κυβέρνησης αφίσταται της
άποψης της
πλειοψηφίας ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ,
θεωρώντας ότι
συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις της παρ. 2 του πιο πάνω
άρθρου, ώστε να
δικαιολογείται ο έλεγχος της αλληλογραφίας του
προσφεύγοντος και να μην
είναι δυνατή η επίκληση της νομολογίας του Δικαστηρίου στην
υπόθεση
Campbell κατά Ηνωμένου Βασιλείου. Θεωρεί ότι ως εκ της
φύσεως των
αδικημάτων για τα οποία καταδικάσθηκε και στους δύο
βαθμούς ο
προσφεύγων (παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών), η
διεύθυνση της
φυλακής εύλογα θεωρούσε ότι εκείνος θα επιχειρούσε να
προμηθευθεί
ναρκωτικά μέσω (και) της αλληλογραφίας του και προέβη
επομένως στον
έλεγχό της, αποβλέποντας στην πρόληψη του εγκλήματος,
ενώ, παράλληλα,
το μέτρο προβλεπόταν από το νόμο, εξυπηρετούσε πιεστική
κοινωνική
ανάγκη και ήταν ανάλογο με τον επιδιωκόμενο διά αυτού

σκοπό].

.....

ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ: INTRACOM-NΟΜΟΣ

9/1998 ΓΝΜΔ ΕΙΣΑΠ (273743)

Μέγεθος Γραμμάτων

**Δ/ΝΗ/1999 (220), ΠΟΙΝΔ/ΝΗ/1999 (472), ΠΟΙΝΧΡ/1999 (272)
Φυλακισμένοι. Αδειες κρατουμένων. Οι καταδικασθέντες για το
έγκλημα της
εσχάτης προδοσίας σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, εξαιρούνται**

του

δικαιώματος να λάβουν τακτική άδεια απουσίας εκ των φυλακών, όπου εκτίουν την ποινή τους.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΣ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αριθμ. 9/1998 Αθήνα 28-9-1998

Σε σπάντηση του ερωτήματος που μας υποβάλατε με το υπ' αριθμ. πρωτ. 30341/8-9-1998 έγγραφό σας, περί του αν οι κρατούμενοι στις φυλακές Κορυδαλλού για έκτιση ποινής ισόβιας κάθειρξης για εγκλήματα εσχάτης προδοσίας δικαιούνται ή όχι τακτικής αδείας εκ των φυλακών σύμφωνα με το άρθρο 53 του Ν. 1851/1989, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 2145/1993 και ακολούθως το δεύτερο εδάφιο της περ. α' αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2408/1996, σας γνωρίζουμε ότι η γνώμη μας είναι η ακόλουθη.

Κατά το άρ. 53 του Ν. 1851/1989, όπως σήμερα ισχύει μετά τις προαναφερθείσες νομοθετικές παρεμβάσεις,
 \\\
 \\\
 \\\ "Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφόσον α) ο κατάδικος έχει εκτίσει το ένα πέμπτο της ποινής του χωρίς ευεργετικό υπολογισμό των ημερών εργασίας και η κρίπτισή του διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες. Σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη η κράτηση πρέπει να έχει διαρκέσει τουλάχιστον οκτώ έτη. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται σε καταδίκους για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας \\\
 \\\
 \\\ ". Εν όψει της λεικής σαφήνειας της παραπάνω διάταξης έχουμε τη γνώμη ότι ουδεμία καταλείπεται αμφιβολία ότι η έννοια του νόμου είναι ότι οι καταδικασθέντες για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας σε ποινή ισοβίου καθείρξεως εξαιρούνται του δικαιώματος να λάβουν τακτική άδεια απουσίας εκ των φυλακών, όπου εκτίουν την ποινή τους.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΖΑΒΟΛΕΑΣ

Αντεισαγγελέας Αρείου Πάγου

